

Ramon PLANES I ALBETS

EL FOGATGE DEL DUCAT DE CARDONA DE 1502

Fiscalitat feudal i fogatges

Als territoris patrimonials dels Folc de Cardona són abundants les notícies que tenim dels segles XIV i XV referides a donatius o pagaments extraordinaris fets pels vassalls per a afrontar els deutes del senyor. El 1381 la vila de Solsona convingué amb els seus dos senyors «que, del donatiu que las universitats farían, fossen pagats 3600 sous censals que alguns syndichs de algunas universitats havien pagats per compte de dits senyors».¹ El 1393 Cardona, Calaf, Torà, Castellfollit de Riubregós i la part de Solsona sota jurisdicció comtal van crear un censal mort de 440 lliures de preu «per a mantenir la dignitat del comte».² El 1409 les viles i llocs del comtat van fer una donatiu general a Joan Ramon Folc I. En el cas de Solsona consistí en 400 florins d'or, per al pagament dels quals el comte concedí el dret d'imposar, durant deu anys, un diner a cada lliura de carn venuda a la vila, a causa del fet que «lo dit lloc de Solsona al present sia ja ocupat de grans talles y càrrechs als quals bé complir no poria».³ Tenim referències, de 1416, de les «manlleutes de censals i diners que las universitats i particulars de tota la terra del comtat de Cardona, viscomtat de Vilamur i Conca d'Òdena manllavaren per servei de sos senyors».⁴ El comte novament rebé un «ajut de la terra» per a la seva ambaixada al concili de Constança (1417-1418).⁵

L'any 1422 diverses universitats es tornaren a endeutar per facilitar al comte els diners necessaris per a la seva expedició a Nàpols.⁶ Les dificultats d'afrontar aquest endeutament creixent dels Folc de Cardona, suportat pels seus vassalls

---

1. Ramon PLANES I ALBETS, *La descripció dels arxius municipals catalans fins a la fi del segle XIX: l'Arxiu de la Ciutat de Solsona* (MSHA, XLV), Barcelona, IEC 1993, 227, doc. 80.

2. Montserrat CASAS I NADAL, *Els habitants de Cardona i les seves activitats econòmiques al voltant de 1400*, dins «Cardener», núm. 2 (1985), 125-143.

3. Arxiu de la Ciutat de Solsona (ACS) (fons avui dipositat a l'Arxiu Històric Comarcal de Solsona) (AHCS), núm. 40, *Taula dels privilegis*, doc. 60, ff. CLXIV.-CLXVIIIr. (Cardona, camp de la Fira, 4 gener 1409).

4. Joan SERRA VILARÓ, *Història de Cardona*, llibre I, *Els senyors de Cardona*, Tarragona 1966, 344.

5. Joan SERRA VILARÓ, *Idem*, 348-349.

6. Josep-Maria MADURELL I MARIMON, *El Consell General de la Vila de Cardona del 1422*, dins «Boletín Arqueológico», època IV, fascs. 113-120 (1971-1972), 313-321.

mitjançant donatius i talles, féu plantejar el 1432-1433 la reducció de les pensions dels censals, tot garantint a l'ensem les aportacions anuals dels vassalls per a pagar-les.⁷ L'accentuació de l'extracció de renda feudal menada pels Folc de Cardona amb els seus vassalls, obligats a fer front als censals mitjançant donatius no pas ocasionals sinó esdevinguts periòdics,⁸ perdurà molt de temps, però no és pas aquest el tema d'aquestes pàgines. El traspàs als vassalls dels Folc de Cardona dels deutes del senyor comportà, en diverses ocasions, la realització de recomptes de focs per tal de preveure i controlar el que haurien de pagar en concepte de donatiu.

L'interès que tenen aquests recomptes per al coneixement i l'estudi de la població de l'època és ben evident. Tenen també interès per a la demografia, tot i tractar-se d'uns documents d'una diferent tipologia, els repertoris de veïns reunits en consell general, a fi de tractar sobre els donatius, dels quals coneixem el de la vila de Cardona de l'any 1422.⁹ I, semblantment, els repertoris de veïns que figuren a les creacions de censals, dels quals han estat publicats els de 1393 i 1422.¹⁰

Pel que fa als fogatges, han estat publicades les xifres globals de focs de vassalls dels Folc de Cardona de les viles i llocs del ducat, de la Vegueria de Segarra, Conca d'Òdena i vescomtat de Vilamur d'un recompte atribuït al 1499, del qual, emperò, se'n desconeix l'original detallat, amb les nòmines corresponents.¹¹ Publico al capdavant d'aquestes notes, per la meua banda, el fogatge del ducat de l'any 1502. En aquest cas, però, no es tracta només de les xifres globals resultants del recompte, sinó de les llistes nominals dels focs de cada vila o lloc de les batllies o sindicats de Cardona, Solsona i Sant Llorenç de Morunys. El document, que és de l'arxiu de la Vila de Cardona,¹² no concreta la motivació

7. Joan SERRA VILARÓ, *Op. cit.*, 360-361, i Andreu GALERA I PEDROSA, *El comte de Cardona Joan Ramon Folc i els seus creditors barcelonins al començament del segle XV*, dins «III Congrés d'història de Barcelona. La ciutat i el seu territori, dos mil anys d'història. Barcelona, 20, 21 i 22 d'octubre de 1993. Ponències i comunicacions», I, Barcelona 1993, 287-291.

8. Eduardo DE HINOJOSA, *El régimen señorial y la cuestión agraria en Cataluña durante la Edad Media*, Madrid 1905, 278-279.

9. Josep-Maria MADURELL I MARIMON, art. cit., publica el document que detalla els 190 cardonins assistents al consell general celebrat a aquella vila el 8 de juliol de 1422.

10. Montserrat CASAS I NADAL, art. cit., publica el repertori de veïns de Cardona, de la part sota jurisdicció comtal de Solsona, de Torà, Castellfollit de Riubregós i Calaf de l'any 1393. Josep-Maria MADURELL I MARIMON, art. cit., publica la llista de veïns de la vila de Cardona del 1422.

11. Andreu GALERA I PEDROSA, *Un fogatge desconegut del Ducat de Cardona i Vescomtat de Vilamur de 1499-1501*, dins «Miscel·lània de les terres de Lleida al segle XVI. Homenatge a Antonio Hernández Palmés», Lleida 1995, 321-331.

12. *Infra*, Apèndix II. El document és format per tres plec o quaderns cosits. El primer consta de 10 folis (5 fulls), el segon té 4 folis en quart (2 fulls en foli), i, el tercer, consta de 6 folis (3 fulls), els tres darrers dels quals són en blanc. Cada plec correspon a una batllia o sindicat (Cardona, Solsona i Sant Llorenç de Morunys) i el document no té una intitulació o encapçalament que el

d'aquest fogatge, però en coneixem alguns detalls mercès a les notícies publicades sobre el donatiu que, els anys 1496-1503, va cobrar el duc de Cardona al ducat, la Vegueria de Segarra, la Conca d'Òdena i vescomtat de Vilamur. Aquest «nou donatiu»¹³ sabem que es va començar a pagar l'any 1496 i la tercera anyada del seu pagament va correspondre al 1499. El mateix 1499 i el 1500 foren pagades la quarta anyada i la cinquena. Cada anyada era satisfeta fraccionadament per cada foc en dues pagues, la meitat per Sant Martí, i, l'altra, per Pasqua. Amb ocasió del pagament de la quarta anyada i de la cinquena, se sap que es va «fer la numeració dels focs dels dits ducat e vezcomdat», i que els síndics dels territoris del duc foren retribuïts per aquesta feina, a la qual dedicaren tres dies indeterminats de l'any, sembla, 1499. Aquest fogatge o «numeració dels focs» es constatà que contenia diversos errors, de manera que l'any 1502 els síndics van endegar un nou recompte. El fogatge resultant, que serviria de base per a pagar les anyades successives, és el que publico tot seguit.

Aquest fogatge de 1502 consta de tres parts. La primera part té la intitulació «Cuhern de la numeració dels focs de la vila de Cardona y dels castells de sa batllia pres per En Guabriel Noguers, notari e síndich de Cardona, ab intervenció dels balles, cònsolls y jurats de aquells». Aquesta part del fogatge s'inicià el 17 d'octubre de 1502 a la vila de Cardona i finalitzà el dia 27 del mateix mes al castell de Castelló. Com es diu a la intitulació, en fou responsable el notari i síndic de la batllia de Cardona, Gabriel Noguers, que manifesta haver estat comissionat a aquest efecte pel receptor del donatiu, Gabriel de Llobera,¹⁴ i els restants síndics (Solsona, Sant Llorenç de Morunys, Calaf, vescomtat de Vilamur i Conca d'Òdena). Al llarg d'aquests onze dies Gabriel Noguers va anar convocant els batlles, cònsols, jurats i prohoms de Cardona i els seus castells (generalment comparegué el batlle i algun o alguns representants veïnals), sia a la vila de Cardona, sia, en alguns casos, als mateixos termes dels castells, per tal que declarassin els focs que existien al lloc.¹⁵

---

descriguí en el seu conjunt.

13. Andreu GALERA I PEDROSA, *Un fogatge desconegut del Ducat de Cardona i Vescomtat de Vilamur de 1499-1501*, art. cit.

14. Gabriel de Llobera era notari de la vila de Solsona i sembla que tenia una reconeguda experiència en la recaptació d'impostos. El mestre racional Guillermo Sánchez, en demanar-li que volgués tenir cura de la col·lecta del maridatge al bisbat d'Urgell, feia al·lusió, en una lletra datada a Barcelona el 7 de maig de 1496, a «la fama de la bondat vostra per aquesta cosa». Vegeu Prim BERTRAN, *La col·lecta del 'maridatge' de 1496 al bisbat d'Urgell*, dins «Urgellia», V (1982), 305-330. A partir d'ara, sempre que faré referència a dades del maridatge de 1496, parteixo d'aquest article, on és publicat el recompte de focs del bisbat d'Urgell que pagaren aquest impost, del qual n'eren exempts «els clergues, cavallers i els vassalls dels gentilshomes» (310).

15. El procediment seria semblant, per tant, al que se seguia en els fogatges generals pel que feia als focs laics, bé que en el cas del nostre fogatge no consta pas que els representants veïnals fessin lliurament de la nòmina de focs escrita. Vegeu Josep IGLÉSIES, *Com es feia un fogatge*, dins

Les nòmines de focs, més enllà de la vila de Cardona, foren donades, en la majoria dels casos, per castells; i, dins dels termes de cada castell, per parròquies. No manquen, però, alguns casos en què una nòmina de focs correspon a una quadra o bé a algun mas concret. La segona part del fogatge, deguda a una altra mà, correspon palesament a la batllia de Solsona, o bé a l'àmbit territorial del síndic de Solsona, tot i que no es precisa. Aquesta part del document és molt més lacònica i es redueix gairebé a les nòmines dels focs de la vila de Solsona i dels seus castells. No hi consta cap data i només en el cas d'Hortonedà es concreta que els masos enregistrats al fogatge foren denunciats pel batlle del lloc. Tot i que no s'expliciti, el més versemblant és que el responsable d'aquesta segona part del fogatge hagués estat el síndic de Solsona, Francesc Garró. La tercera part, deguda a una mà diferent de les altres dues, correspon a la batllia o sindicat de Sant Llorenç de Morunys, encara que tampoc no s'explicita. Sí que hi apareix, en canvi, com a responsable, el síndic Joan Piquer, i que els focs foren denunciats a cada lloc pels respectius cònsols a instància del batlle o sotsbatlle. En aquesta tercera part el fogatge fou iniciat, igualment com a la de Cardona, el 17 d'octubre de 1502, a la Coma i la Pedra; i finalitzà el 22 d'octubre del mateix any a la vila de Sant Llorenç de Morunys. Més enllà de la vila de Sant Llorenç de Morunys, les nòmines també solen correspondre a castells, però en alguns casos només es precisa el topònim, sense aclarir si es tracta del castell o bé de la parròquia. Al final de la nòmina de focs de cada castell o lloc, i al capdavant de cada pàgina del document, o bé de cada columna, si la nòmina continua a la següent, hi figura la suma corresponent de focs. Aquestes sumes i, a voltes, unes breus anotacions suplementàries, tant a la segona part (Solsona), com a la tercera (Sant Llorenç de Morunys), són degudes a la mateixa mà de la primera part del document (Cardona); la qual cosa suggereix que fou revisat en el seu conjunt a la vila de Cardona.

Tal com s'ha dit, la primera part del fogatge consta explícitament que correspon al territori de la batllia de Cardona, mentre de les altres dues no se'n precisa el seu àmbit territorial. Això no obstant, és força clar que, substancialment, corresponen a les batllies respectives de Solsona i de Sant Llorenç de Morunys. Però val a dir que la pertinença dels castells a les diverses batllies que apareix al fogatge, difereix un xic de l'organització administrativa del ducat que avui coneixem, la qual correspon, tanmateix, als primers anys del segle XVII i a la segona meitat del XVIII.¹⁶

Les diferències principals són la inclusió de Cambrils, Perles i Alinyà, i del castell de Castelló, a l'àmbit territorial de Sant Llorenç de Morunys; els quals el 1616 corresponien, respectivament, a la batllia de Solsona i a la de Cardona.

«VIII Assemblée Intercomarcal d'Estudiosos. Montblanc, 1966», Barcelona 1967, 139-160.

16. Per al segle XVII, vegeu, *infra*, Apèndix IV; per al XVIII, *infra*, notes 31 i 34.

Aquesta mateixa distribució que figura al nostre fogatge la retrobem en un donatiu de 1561, a l'hora de comptabilitzar els focs de cada «sindicat», o territori d'actuació de cadascun dels síndics encarregats de gestionar el pagament del donatiu.¹⁷ Aquestes diferències no sabem si obeeixen a una divergència territorial entre batllies i sindicats o bé a canvis produïts en l'àmbit territorial de les batllies. En qualsevol cas, aquesta distribució de castells quelcom diferent de la que es coneix per a la primeria del segle XVII no altera el fet que el fogatge abraça les esmentades tres batllies del ducat. A més de les tres batllies del ducat, aquest fogatge també es va fer a la Vegueria de Segarra, la Conca d'Òdena i el vescomtat de Vilamur,¹⁸ però no l'he localitzat per a aquests altres territoris dels Folc de Cardona, que també pagaren el donatiu.

Per tal de valorar ajustadament les dades d'aquest fogatge necessitaríem un coneixement precís del donatiu amb motiu del qual fou elaborat, però la informació que ara en tenim és fragmentària. Com s'ha dit, aquest donatiu, que havia estat convingut probablement al final de 1494 o a l'inici de 1495,¹⁹ es va començar a pagar l'any 1496 i tenim els assentaments del seu pagament corresponents a la quarta anyada (1499-1500), en els quals consta l'import total pagat per cada vila, castell o lloc, el seu nombre de focs i la taxa que tenien assignada per cadascun.

Però, quins eren aquests focs que pagaren?²⁰ En principi, cal pensar, tots els focs que tenien el duc com a senyor. El llocs que figuren al fogatge formaven part del patrimoni dels Folc de Cardona, que hi percebiien els diversos drets senyorials i hi exercien les jurisdiccions civil i criminal. A banda d'altres referències puntuals, ho confirma el contrast amb la llista dels llocs i castells de

17. *Infra*, Apèndix III. Deixo per a una altra ocasió la valoració de les xifres de focs que figuren en aquest document.

18. A. GALERA I PEDROSA, *Un fogatge desconegut del Ducat de Cardona i Vescomtat de Vilamur de 1499-1501*, art. cit., 326: «l'any 1502 el síndic de Cardona Gabriel Noguers va rebre una lliura i dotze sous com a pagament dels quatre dies que trigà en, lo fogatiar de la vila e batliu de Cardona per la sisena anyada', la resta dels síndics van rebre diferents pagues per la mateixa raó». Aquests síndics eren, a més dels de les tres batllies, els de Calaf, 'Segarra', la Conca d'Òdena i el vescomtat de Vilamur (324).

19. El 1494 un document solsoní que només conec indirectament fa referència a «la ferma e hoblguació per la dita universitat feta, e per tota la terra, de aquelles V mil lliures a sa senyoria, són stades donades per loyir he quitar, a raó de XX mil per mill, ho de smerçar VIII mil sous de pençió als qualls la terra és hoblguada» (Ramon PLANES I ALBETS, *La descripció...*, *Op. cit.*, 147, doc. CVIII). I el 16 de gener de 1495 el duc tracta sobre «aquest nou servei que a mi és estat fet per lo ducat de Cardona y vescomtat de Vilamur» (Joan SERRA VILARÓ, *Op. cit.*, llibre I, 425).

20. Andreu GALERA I PEDROSA, *Un fogatge desconegut del Ducat de Cardona i Vescomtat de Vilamur de 1499-1501*, art. cit., escriu que el donatiu «es va cobrar damunt cada un dels caps de família del ducat de Cardona i vescomtat de Vilamur» (321), és a dir, tots els focs, indistintament.

la família ducal, de l'any 1616,²¹ de les batllies de Cardona, Solsona i Sant Llorenç de Morunys.

No hi consten, en canvi, els vassalls de l'abadia de Santa Maria de Solsona, que, a una distància notable del duc, disposava del segon patrimoni senyorial de la comarca. Així, en el cas de la vila de Solsona, el domini de la qual es repartien el duc i l'abat, només consten al fogatge els focs de la part ducal. Tampoc no hi figuren castells i llocs d'aquelles mateixes contrades, com és ara Pinell, Sant Climent, Madrona, Pinós, Llanera, Odèn, Canalda o Miravé, per citar només alguns exemples, dels quals no n'eren senyors els Folc de Cardona, sinó, generalment, petits nobles del país; malgrat que en alguns d'aquests castells als Folc de Cardona els pertanyia la jurisdicció criminal.²²

De tota manera, resulta evident de la lectura del text del fogatge que alguns dels focs que hi figuren tenien un altre senyor que el duc. Es tracta d'una cinquantena de focs escampats per diversos llocs del ducat, la majoria dels quals tenien la característica comuna de ser de titularitat eclesiàstica (prior de Sant Llorenç de Morunys, plebà de Sant Andreu de Clarà, degà d'Escalles, sagristà de Cardona, abat de Sant Serni de Tavèrnoles, rector de Castelltort, sagristà de Ripoll...). Per a aquests focs, a diferència de tots els restants que figuren al fogatge, s'hi precisà la taxa que havien de pagar. Així, els focs del plebà de Clarà, del rector de Castelltort, del degà d'Escalles, del prior de Sant Llorenç de Morunys i de l'abat de Sant Serni de Tavèrnoles haurien de pagar ,XVI', i, els restants, ,XXV'. Les anotacions del pagament de la quarta anyada del donatiu posen de manifest l'existència de tres taxes diferents, segons els focs, però no se n'explica el motiu.²³

La taxa majoritària, de tota manera, és força evident que era l'assignada als vassalls del duc, i, les altres dues, minoritàries, correspondrien a focs d'altres senyors, en relació amb els quals, però, el duc tenia algun dret o àmbit de jurisdicció. Aquesta és, amb la informació ara coneguda, la interpretació més versemblant. En el cas d'un foc concret de Bergús (Veïnat de Cardona), el text

21. *Infra*, Apèndix IV. En els casos comptats en què no coincideixen els llocs que figuren al nostre fogatge amb els de la llista de 1616, el més versemblant és d'atribuir-ho a canvis produïts al llarg dels anys que separen ambdós documents. Clariana, per exemple, que apareix a la llista de 1616 i no, en canvi, al fogatge de 1502, sabem, pel fogatge de 1497, que aleshores era «lo criminal del S. Duch, lo civil de mossèn Callar». Sobre aquesta llista vegeu, *infra*, nota 43.

22. Al fogatge de 1497 s'indica que el duc tenia la jurisdicció criminal a Sant Pere de Matamargó, Claret, Saló i Meià, Sorba i Codonyet, Gargallà, El Pujol de Planès o Clariana, però la llista no sembla pas que sigui exhaustiva. Sí que ho deu ésser, en canvi, la que figura al document de 1616 esmentat a la nota precedent, en el qual consten els llocs on el duc exercia només la jurisdicció criminal.

23. Andreu GALERA I PEDROSA, *Un fogatge desconegut del Ducat de Cardona i Vescomtat de Vilamur de 1499-1501*, art. cit., 324. S'ha de fer nota que Torroella i Coaner haurien pagat ,XXV' la quarta anyada (329), però al fogatge que publico no consta que els correspongués taxa reduïda.

del fogatge precisa que «pague XXV, com los altres de la sglésia». I, en un altre cas, semblantment, es va escriure que «és de benefici, pague XXV». Semblaria, per tant, que els focs d'església pagaven tots ,XXV'; però, com s'ha apuntat, també eren d'església els focs enregistrats que pagaven ,XVI'. Els focs de Gargallà i de Sorba, i tres de Linya, que figuren al fogatge i que eren d'església,²⁴ l'any 1496 el duc havia intentat d'alliberar-los de pagar maridatge, tot al·legant que eren «de renilleta e guarda del seu castell de Cardona».

Això ha d'explicar la seva contribució al donatiu i la seva inclusió al fogatge, i podem pensar que els altres focs escadussers d'altres senyors també comptabilitzats es trobarien en situacions semblants. Aquests focs damunt els quals tenia jurisdicció més d'un senyor és ben evident que plantejaven problemes a l'hora d'aplicar-hi la fiscalitat reial o senyorial. Ho palesen algunes anotacions del fogatge. Així, al foc de la quadra de Sant Jaume de Malagarriga, que havia de ser d'església, perquè se li assignà la taxa ,XXV', hom hi anotà «no ha paguat maridatge», impost que tots els focs d'església havien de pagar. I a la nòmina de focs de Castelltallat s'hi féu constar En Vila, però amb l'afegitó «és de mossèn Altarriba, va ab los dubtosos». I, al final, no es va comptabilitzar dins els focs d'aquest castell, bo i precisant que «fins así no ha paguat». Aquest fogatge no inclou els eclesiàstics i tampoc no hi figuren nobles, tots els quals devien ésser exempts de contribuir al donatiu. A la vila de Solsona el pagament del donatiu és va reduir en un terç, de manera que els cent setanta-un focs que, en principi, havien de contribuir-hi, van passar a ésser cent catorze. Així ho havia concedit el duc l'any 1495.²⁵

Ara bé, al fogatge es va anotar la nòmina sencera dels focs que eren sota jurisdicció ducal. A la vila de Cardona, de la suma universal de focs en foren llevats trenta, amb la justificació que la seva recaptació aniria «per subvenir a les necessitats de la dita vila e obra de la sglésia de aquella»,²⁶ però la nòmina de focs també s'havia fet completa.

Una altra particularitat de la font que s'ha de tenir present, a l'hora d'extreure'n conclusions d'ordre demogràfic, és que no pas sempre la nòmina de focs d'un lloc correspon als focs realment existents, si en aquell lloc hi havia focs escadussers d'un altre senyor que no fos el duc. En alguns casos, com he apuntat,

24. Al nostre fogatge no es precisa que els tretze focs «de les parròquies de Sorba e Guorguayllà» fossin d'església, però consta que pagaven taxa reduïda. Vegeu, *infra*, la nota 19 dels apèndixs.

25. Joan SERRA VILARÓ, *Op. cit.*, llibre I, 425-426. La referència arxivística que dóna del document (AMS, llib. 40, reg. 26, perg. 2) ha d'ésser errònia, perquè no ens serveix per a localitzar-lo a l'arxiu municipal de Solsona.

26. Joan SERRA VILARÓ, *Op. cit.*, llibre IV, *L'Església i parròquia de Sant Miquel de Cardona*, Tarragona 1962, 187-197, dóna algunes notícies de les obres fetes aquests anys. A la nòmina de focs de la vila de Cardona hi consta «Mestre Pere, pedrapiquer, mestre de la obra de la sglésia».

el text del fogatge dóna notícia d'aquest fet; però no pas sempre. Ens ho confirmen clarament les llistes i els recomptes dels focs que contribuïren al maridatge de 1496, que fan referència, per exemple, a les «masies escampades en diverses térmens dels castells e parròquies dels vehïnats de Solssona, vassaylls de la dita abadia» de Solsona. Entre aquestes masies s'esmenta «Coma, del castell de Perles, qui és del duch de Cardona» i «lo mas de la Codina, prop Solsona, del terme del Castell Veyll de Solsona, qui és del dit duch». Semblantment, l'obrer de l'església de Solsona tenia cinc masos «scampats dins lo límits del castell de Ardèvol, que és del senyor duch»; un dels dos vassalls de l'hospital d'En Llobera de la mateixa vila era ,En Vilasecha de Riner' i la confraria de la Mare de Déu dels Colls de Sant Llorenç de Morunys tenia els ,dos Palleresos'²⁷ (Pallarès de Dalt i Pallarès de Baix) del Castellvell, també castells, ambdós, del duc de Cardona. Aquests focs no figuren enregistrats al nostre fogatge, perquè no haurien contribuït al donatiu, però, en canvi, els trobem al fogatge general de 1497. Es tracta de casos aïllats i detectables gairebé sempre mercès a poder disposar de les nòmines de focs, però s'ha de tenir ben en compte aquest condicionament del nostre fogatge, sobretot ateses les petites xifres de població del territori que abraça. Només en el cas de Cambrils, Perles i Alinyà, tres castells del duc que els documents moderns solen fer anar plegats, el fogatge aporta solament el nombre total de focs, no pas la nòmina o nòmines corresponents.

*L'equívoc de l'àmbit territorial del ducat de Cardona:
les tres batllies i la Vegueria de Segarra*

El tan migrat coneixement que encara avui tenim del primer patrimoni nobiliari de la Catalunya moderna es posa una vegada més de manifest en l'equívoc existent pel que fa a la delimitació territorial del ducat de Cardona, el primer nucli territorial o estat —per fer ús de la terminologia baronial o feudal— del llinatge dels Folc de Cardona. L'any 1966 Joan Serra Vilaró publicà una «geografia del ducat de Cardona al segle XVIIè», segons la qual el ducat era format per quatre batllies: Cardona, Solsona, Torà i Morunys. De cadascuna d'aquestes batllies en donava el repertori de ,batllius' o castells amb el seu nombre de veïns. No precisava la font d'aquesta ,geografia'.²⁸

27. Prim BERTRAN, *La col·lecta del 'maridatge' de 1496...*, art. cit., 318-319.

28. Joan SERRA VILARÓ, *Història de Cardona*, llibre I, *Op. cit.*, 535-536. A *Història de Cardona*, llibre II, primera part, *La Vila, el Veïnat i els Castells*, Tarragona 1968, 61-63, va publicar uns repertoris de pobles del ,ducat de Cardona' on els Folc de Cardona tenien el mer i mixt imperi, agrupant-los en cinc ,districtes' (Solsona, Sant Llorenç de Morunys, Torà, Calaf i Cardona); i encara uns altres repertoris de pobles on els Folc de Cardona només tenien la jurisdicció criminal,

Tant publicacions de caràcter local,²⁹ com obres de referència de caràcter general àmpliament consultades³⁰ han recollit aquesta organització del ducat en les esmentades quatre batllies, que tot indica que no és correcta. La 'geografia' publicada per Joan Serra Vilaró sense esment de la font és evident que s'inspira en l'imprès *Noticia de la Fundacion Patronato Real de Legos, hecha por la Excmá Señora Doña Maria Luisa del Rosario Fernandez de Cordoba y La Cerda, Duquesa Viuda de Arcos, Maqueda, y Naxera*, que no és pas del segle XVII sinó que fou publicat l'any 1787.³¹ A més, però, d'errar-ne el segle, en féu un trasllat també erroni, ja que, segons aquesta font, les batllies del ducat només eren tres (Cardona, *Primera Baylia*; Solsona, *Segunda Baylia*, i Sant Llorenç de Morunys, *Tercera Baylia*).³² La confusió de Joan Serra Vilaró fou certament afavorida per la imprecisió de l'imprès, que, a més de les esmentades tres batllies, també inclou dins l'apartat 'Ducado de Cardona en Cataluña' la 'Beguiria de Segarra correspondiente al Ducado de Cardona', les 'Baronias del departamento de Arbeca perteneciente al Ducado de Cardona' i la 'Baronia de Entenza correspondiente al Ducado de Cardona'.³³

El 14 de setembre de 1788 passà per la vila de Cardona Francisco de Zamora i, en base a la informació que li subministrà Baltasar d'Aixalà, procurador jurisdiccional del ducat, anotà que el ducat era organitzat en tres batllies (Cardona, Sant Llorenç de Morunys i Solsona), de cadascuna de les quals dóna el repertori de pobles i llur nombre de veïns.³⁴ No diu res sobre la pretesa quarta batllia, de Torà. Aquesta vila formava part de l'anomenada Vegueria de Segarra, un altre dels estats dels Cardona, situat a tocar del ducat però dotat d'una personalitat diferenciada, el territori del qual avui és repartit entre les comar-

---

agrupant-los ara en 'la Segarra', 'Cardona', 'Solsona' i 'Sant Llorenç'. No dóna la font d'aquests repertoris, però el més versemblant és que els hagués elaborat en base a les *Ordinacions per al bon govern de Cardona y son districte...* (vegeu, *infra*, nota 43), document en el qual, de tota manera, només figuren els llocs de les batllies de Cardona, Solsona i Sant Llorenç de Morunys.

29. Jaume COBERÓ i COBERÓ, *Història civil i religiosa de la vila de Torà*, Torà 1982, 45.

30. *Gran enciclopèdia catalana*,² vol. XVI, Barcelona 1986, 282 (*Cardona, comtat de*): «Al s. XVII, el ducat pròpiament dit, que comprenia les terres de l'antic vescomtat, era compost de quatre grans batllies (Cardona, Solsona, Torà i Morunys)». A la p. 281, un mapa dels «estats dels Cardona al Principat durant l'edat moderna», on són representades les quatre batllies, el qual també es pot trobar a la recent *Història de Catalunya* dirigida per Pierre Vilar, IV, *Els segles de la decadència (segles XVI-XVIII)*, Barcelona 1989, 144. Igualment, *Gran geografia comarcal de Catalunya*, vol. 9, *Segarra, Urgell, Conca de Barberà*, Barcelona 1983, 134.

31. En Madrid, Por Don Antonio de Sancha, Año de 1787, XXI+115 pp. Conté un repertori de tots els estats del duc de Medinaceli, amb els pobles de cadascun i el seu nombre de veïns. Les xifres de veïns que dóna J. Serra Vilaró, que coneixia i cita aquest imprès (*Op. cit.*, llibre I, 190, 375 i 376) són idèntiques.

32. *Noticia de la Fundacion...*, *Op. cit.*, 67-72.

33. *Ibidem*, 72-75.

34. Francisco DE ZAMORA, *Diario de los viages hechos en Cataluña*, Barcelona 1973, 122-125.

ques de la Segarra, l'Anoia i el Solsonès. Aquells mateixos anys, els arrendaments dels béns dels Medinaceli a Catalunya diferencien clarament el ducat de la Vegueria de Segarra.³⁵

Al privilegi de Pere III d'erecció del comtat de Cardona, del 4 de desembre de 1375,³⁶ en donar-se el repertori de llocs i castells que formaven part del patrimoni del comte, es fa esment del ,termino Sagarríe' o ,territorio Segarre', dins el qual són situats els castells i llocs de Calaf, Tarroja, Torà i Castellfollit de Riubregós, i els castells de Mirambell, Castelltort, Conill, Ferran, Malacara, Montfalcó, Vicfred, Ivorra, L'Aguda, Fontanet, Cellers, Calonge, La Molsosa, Matadeporrós i Pujalt.

Amb les notícies ara conegudes, no sabem si aleshores aquest ,territori' o ,terme' de Segarra constituïa una unitat baronial diferenciada, amb un regiment propi, encara que és versemblant que fos així. Des de l'inici del segle XVI sí que ens apareix ben definida la Vegueria de Segarra, com un estat o baronia més dels Folc de Cardona. El veguer, representant del senyor, documentat ja l'any 1422,³⁷ tenia la seva cort a Torà (1529).³⁸ Era la ,cort general de la Vegueria de Segarra' (1726).³⁹ L'any 1789 es deia que la Vegueria de Segarra «se compone de catorce distintos pueblos, todos de la jurisdicción de excelentísimo señor duque de Medinaceli y Cardona, que son las villas y lugares de Calaf, Thorá, Tarroja, Castellfollit, Yvorra, Aguda, Bichfret, Fontanet, Gujalt [Pujalt], Farran, Monfalcó, Mirambell, Colonge y Molsosa»;⁴⁰ i que per tractar assumptes d'interès

35. M. CAMINAL, E. CANALES, A. SOLÀ, J. TORRAS, *Moviment de l'ingrés senyorial a Catalunya (1770-1835). Els arrendaments de la casa de Medinaceli*, dins «Recerques», 8, (1978), 51-66. Montserrat CARBONELL I ESTELLER, *Plets i lluita antisenyorial. El ducat de Cardona a les acaballes de l'Antic Règim*, dins «Pedralbes. Revista d'Història Moderna», núm. 3, (1983), 265-278, publica un mapa del patrimoni dels Medinaceli a Catalunya (272) en el qual el ,ducat de Cardona' engloba també la Vegueria de Segarra. Dels 22 plets estudiats, 14 corresponen a la Vegueria de Segarra, 1 (Rubió) a la Baronia de la Conca d'Òdena i 7 al ducat. La seva font d'informació sobre el territori i l'organització del ducat (p. 267, n. 9) és Joan Serra Vilaró (*supra*, nota 28).

36. Bernardo Joseph LLOBET, *Declaracion del arbol de la genealogia, y descendencia de los antiquissimos, nobilissimos, y excelentissimos vizcondes, condes y duques de Cardona en el Principado de Cataluña*, Barcelona 1665, f. 37r.; Domingo COSTA Y BAFARULL, *Memorias de la ciudad de Solsona y su iglesia* (Biblioteca Històrica de la Biblioteca Balmes, II, XXII), Barcelona 1959, 211 (dóna la data de 9 setembre 1375, segons el document *Solsona 63* de l'arxiu episcopal de Solsona); Joan SERRA VILARÓ, *Op. cit.*, llibre I, 309-310 (publica el document, segons la còpia existent a l'arxiu episcopal de Solsona, actualment Arxiu Diocesà de Solsona, datat el 4 de desembre 1375, com diu B.J. Llobet).

37. Josep-Maria MADURELL I MARIMON, art. cit., 314.

38. J. COBERÓ I COBERÓ, *Op. cit.*, 60.

39. AHCS, Fons notariais, Notari de Torà Josep Martí, *Capbreu de Thorà y Aguda* (1723-1732), f. 17v.

40. Arxiu Municipal de Calaf (AMC), caps 81, doc. 1, datat a Madrid, 16 febrer 1791, que conté trasllat del document de 1789 citat. En un document de 1582 també es dóna aquest repertori de pobles integrants de la Vegueria, segons J. COBERÓ I COBERÓ, *Op. cit.*, 61.

comú els representants d'aquests pobles es reunien al mas Coletes del terme de Castellfollit de Riubregós.⁴¹ Dins la Vegueria de Segarra, Torà era el cap d'una batllia i, Calaf, d'una altra.⁴²

Les *Ordinacions per al bon govern de Cardona y son districte, fetas per la Exma. Dona Catharina Fernandes de Cardona* [sic], *duquesa de Cardona y Sogorve, etc.*, de l'any 1616, que reglamentaven l'administració de justícia senyorial, són aclaridors de la delimitació territorial del ducat. Malgrat l'ambigüitat del seu encapçalament, suara esmentat, una lectura atenta del text fa adonar-nos que havien de regir dins el 'districte de la governació del ducat', dins el territori sota la jurisdicció del governador del ducat. I dins d'aquest territori o districte les ordinacions només hi inclouen les batllies de Cardona, Solsona i Sant Llorenç de Morunys.⁴³ La confusió existent en la delimitació territorial del ducat rau, en

41. AMC, caps 61, doc. 1. L'any 1659 també es reunien a Coletes, segons J. COBERÓ I COBERÓ, *Op. cit.*, 63.

42. AMC, caps 49, doc. 3, *Provisió del Real Consell en favor de la vila de Calaff y sas ballias aserca de no poder ser extrets ni aportats presos los naturals de la vila y sas ballias a las presons de Torà* (1668, maig, 4), precisa que Calonge, Montfalcó, la Molsosa, Pujalt, Ferran i Mirambell són els llocs o batllies del batlle de Calaf. El 1758 es donen també aquests llocs com a integrants de la batllia de Calaf i, per a la de Torà, es donen els de Castellfollit, Ivorra, Vicfred, L'Aguda, Tarroja i Fontanet (J. COBERÓ I COBERÓ, *Op. cit.*, 63). Enric TELLO, *Cervera i la Segarra al segle XVIII. En els orígens d'una Catalunya pobra*, Lleida 1995, 43, esmenta la Vegueria de Segarra i dóna una llista incompleta dels llocs que en formaven part, tot incloent-hi, indogudament, Ardèvol, que pertanyia a la batllia de Cardona. També en fa esment Josep M. TORRAS I RIBÉ, *La comarca de l'Anoia a finals del segle XVIII. Els 'qüestionaris' de Francisco de Zamora*, Barcelona 1993, 148, però sense entrar a detallar-ne la seva extensió i organització. Aporta (149) un mapa de les possessions dels Cardona-Medinaceli a la comarca de l'Anoia durant el segle XVIII, en el qual és recollida la part de la Vegueria de Segarra avui situada dins la comarca administrativa de l'Anoia.

43. ACS, núm. 88, doc. 177. Aquest document és publicat a Joan SERRA VILARÓ, *Op. cit.*, llibre I, 484-500. A 496, n. 1, argumenta que «no diu res de la batllia de Torà, degut a què (sic), en aquesta data estava en poder d'un altre descendent dels Cardona, com hem vist». Sens dubte es tracta d'una confusió de J. Serra Vilaró. Davant la sorpresa de no trobar esmentada la 'batllia de Torà' en aquestes ordinacions, cercà una explicació confusionària, sense donar cap mena de justificació documental. Un germà de Ramon Folc V, dit El Prohom Vinculador (1276-1320), i el seu fill Ramon, foren, efectivament, senyors de Torà, com recull Joan Serra Vilaró (*Op. cit.*, llibre I, 231), però aquesta branca del llinatge va desaparèixer ja al segle XIV i Torà va tornar a formar part del patrimoni dels vescomtes (vegeu Santiago SOBREQÜÉS, *Els barons de Catalunya*, Barcelona 1957, (cito la 4a. ed., 1980), 104-105). L'any 1358 era senyor de Torà Pere de Cardona (Pere CATALÀ I ROCA, *Els castells catalans*, vol. VI, 1a part, Barcelona 1979, 742). L'any 1366 consta que n'era senyor el vescomte Hug («vicecomes Cardonae et dominus honoris de Torano», segons J. COBERÓ I COBERÓ, *Op. cit.*, 39) i també el 1372 (Xavier BOSCH, *La baronia de Torà*, dins «Catalana. Revista», any VII, núm. 162 (15 març 1924), 79). Al fogatge de 1365-70, Torà, l'Aguda i Vicfred són inclosos dins els llocs de «richs hòmens e de cavallers» i no pas dins la «casa taxxada... del noble vescomte de Cardona», malgrat la indicació «qui són del vezcomtat de Cardona». Vegeu José IGLESIES, *El fogaje de 1365-1370. Contribución al conocimiento de la población de Cataluña en la segunda mitad del siglo XIV*, Barcelona 1962, 327 i 330. El mateix Joan Serra

bona part, en la mateixa confusió o ambigüitat que sovint traspuen els documents; els quals no és infreqüent que confonguin o es prestin a fer confondre el territori estricte del ducat amb el conjunt del patrimoni territorial de la casa ducal de Cardona. Ultra això, en el cas de la Vegueria de Segarra ho hauria afavorit la dinàmica menada per l'administració del patrimoni dels Folc de Cardona. Per raons d'ordre pràctic, pel veïnatge d'ambdós estats o altres motivacions ara desconegudes, no fou infreqüent que el governador del ducat fos, alhora, veguer o governador de la Vegueria de Segarra. L'any 1639, per exemple, Felip d'Esquerrer i d'Olsinelles era ,governador general del ducat de Cardona y Vegueria de Segarra'.⁴⁴ I el 1647 es manifestava que «se arrenda la vila de Torà y de Calaf, y demás viles y llochs de la Vegueria de Segarra», a la vila de Cardona.⁴⁵

La pràctica d'acumular en el governador del ducat la governació, o el càrrec de veguer, de la Vegueria de Segarra, fou retreta al duc l'any 1564 pels seus vassalls, i la demanda de nomenar un veguer fou atesa.⁴⁶ El capbreu de la Vegueria de Segarra dels anys 1755-1771,⁴⁷ ens assabenta que el duc de Medinaceli, ,senyor que és de la Vegueria de Segarra', hi tenia un procurador jurisdiccional i assessor, i no diu enlloc que aquest estat estigués integrat dins el ducat de Cardona.

En fi, quan els anys 1662-1663 el notari Bernat Josep Llobet, arxiver del duc, reorganitzà els fons documentals, diferencià el ducat de Cardona, de la Vegueria de Segarra,⁴⁸ un detall prou important si tenim en compte que es tracta

---

Vilaró, d'altra banda, recull, unes pàgines abans, que el 1610 Torà pertanyia al duc de Cardona (*Op. cit.*, llibre I, 483). Són moltes les referències que es poden adduir en aquest mateix sentit per a aquells anys. Pel que fa a fonts publicades, vegeu per exemple Luys de PEGUERA, *Practica, forma, y stil de celebrar corts generals en Catalunya, y materias incidentes en aquellas*, Barcelona 1632, 195. Resulta xocant que J. COBERÓ I COBERÓ, *Op. cit.*, 45, que representa que coneix la documentació toranesa, es limiti a copiar i acceptar Joan Serra Vilaró en aquest punt.

44. AHCS, ACS, núm. 107, doc. 5.

45. Xavier BOSCH, *Preeminència del cònsol de Torà sobre'l de Calaf*, dins «Catalana. Revista», any V, núm. 120, (15 juny 1922), 271.

46. AHCS, ACS, *Taula dels privilegis*, núm. 40, n. 1, ff. 10-12 (document datat a Sogorb, 8 desembre 1564, trasllat del 1565): «Item, per quant la terra del ducat de Cardona és molt ampla y pera (sic) daçò solien los predecessors de V. Exa. tenir en la Vegueria de Torà una persona honrada que la governava y feya en ella contínua residència; per ço suppliquen a V. Exa. los fassa mercè de manar-los provehir persona tall en dit ofici, com axí convinga per a la bona administració de la justícia y descàrrech de la consciència de V. Exa.». A la qual demanda respongué el duc que «ja sa Exa. té feta la provisió de dit ofici de veguer en la persona de mossèn Pere Gibert». Aquest veguer hauria perdurat en el càrrec fins el 9 de març de 1574, data en què morí, segons J. COBERÓ I COBERÓ, *Op. cit.*, 61.

47. AHCS, Fons Notarials, notaris de Torà Josep Anton Martí i Josep Martí i Malet, *Capbreu particular de la Vegueria de Segarra*.

48. Antonio SÁNCHEZ GONZÁLEZ, *Documentación de la Casa de Medinaceli: El Archivo General de los Duques de Segorbe y Cardona*, Madrid 1990, 217-218. Malauradament dóna una descripció

d'un criteri aplicat a l'interior de l'administració del patrimoni ducal.⁴⁹

Com s'ha dit, el fogatge de 1502 que publico tot seguit comprèn, amb les remarques fetes, les batllies de Cardona, Solsona i Sant Llorenç de Morunys, de manera que, seguint el que acabo d'indicar, correspondria al territori del ducat de Cardona en el seu sentit més estricte, que s'estenia per molt bona part de l'actual comarca administrativa del Solsonès, alguns llogarets de l'extrem meridional de l'Alt Urgell i de l'oest del Berguedà, i una part del nordest del Bages (Cardona, Súria i entorns).

Algunes anotacions demogràfiques a partir del fogatge

L'any 1991 es va publicar l'edició del fogatge de 1497 a cura de Josep Iglésies.⁵⁰ Es tracta d'un recompte de població fonamental per a l'estudi de la situació de la demografia del Principat al llindar dels segles moderns. Al marge d'error, per ocultació, que sempre s'ha de tenir present en una font de caràcter fiscal, s'hi afegeix, en aquest cas, la incompletesa del document, que ens ha arribat força mancat. Moltes nòmimes les coneixem només fragmentàriament i, en alguns casos, s'han perdut del tot.⁵¹ El valor principal que té el fogatge de 1502 que publico és el de permetre'ns contrastar i completar les dades de 1497. Entre l'elaboració de l'un i de l'altre només hi hauria cinc anys de separació, per la qual cosa, llevat d'haver-se produït entremig alguna crisi molt aguda, hi hauria d'haver una marcada semblança; amb l'afegit que comptem amb les

---

molt breu dels dos volums on són descrits els documents «del Ducado de Cardona y Veguería de Segarra».

49. És palès que no s'ha de confondre la Vegueria de Segarra amb les demarcacions territorials de l'administració reial, les vegueries. El territori de la Vegueria de Segarra, i també el de les tres batllies del ducat, van pertànyer sempre a la vegueria de Cervera, els límits de la qual hom els pot trobar a Francesch CARRERAS Y CANDI, *Geografía general de Catalunya*, vol. *Catalunya*, Barcelona s.a., 947. Vegeu també Guiu SANFELIU I ROCHET, *Els imprecisos límits de la Segarra*, Tàrrrega 1977, pels mapes que publica; però desconeix l'existència de la Vegueria de Segarra, que durant segles mantingué aquest vell i imprecís topònim. Sobre alguns altres casos de territoris baronials que tenien la denominació de vegueria, vegeu Víctor FERRO, *El Dret Públic Català. Les Institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta*, Vic, Editorial Eumo 1987, 121 (cita els casos de la Vall de Ribes i Ripoll). J. COBERÓ I COBERÓ, *Op. cit.*, 60, en la línia de les moltes deficiències d'aquesta publicació, es confon i afirma que Torà hauria deixat de formar part de la vegueria de Cervera, per a passar a ésser cap d'una nova vegueria, la vegueria de Segarra, produint-se aquest 'moment culminant' de la història local «segurament (...) passat el segle XV, car fins aleshores Torà pertanyia a la vegueria de Cervera». Com s'ha dit, mai no deixà de formar-ne part.

50. Josep IGLÉSIES, *El fogatge de 1497. Estudi i transcripció*, I-II (Fundació Salvador Vives i Casajuana, 111 i 112), Barcelona 1991, 410 i 378 pp.

51. Josep IGLÉSIES, *La població de les vegueries de Tarragona, Montblanc i Tortosa, segons el fogatge de 1496* (AER, 66), Reus 1987, 11, i *El fogatge de 1497*, *Op. cit.*, I, 7.

xifres d'un fogatge de les mateixes característiques que el de 1502, el qual, versemblantment, correspondria a l'any 1499. Aquest contrast és alligador, encara que, a l'hora de portar-lo a terme, calgui tenir ben present que el fogatge de 1497 inclou «tots los focs de qualsevol condició que sían», mentre el de 1502 només afectava, com s'ha dit, els vassalls del duc de Cardona i alguns d'eclesiàstics.

D'antuvi, però, si comparem les xifres del fogatge de 1502 amb les que correspondrien a l'any 1499,⁵² es fa evident que no presenten grans diferències. El 1499 a la batllia o sindicat de Cardona es van registrar 456 focs, i, el 1502, foren 461, més cinc d'exempts exclosos de la xifra de 1499. La diferència de cinc focs entre ambdós anys és un xic més petita del compte si tenim present que el 1502 no consten les dades de Camps i Fonollosa (10 focs en total el 1499). Aquest increment de quinze focs és molt repartit entre els diversos castells. Només al Veïnat de Cardona hi ha un significatiu augment de set focs. La vila, en canvi, passa de 204 a 201. A la batllia o sindicat de Solsona el 1499 en foren enregistrats 238, i, el 1502, 237. La vila de Solsona disminuï tres focs i els castells de Lladurs i Castellvell en guanyaren un. Els restants llocs romangueren estables. A la batllia o sindicat de Sant Llorenç de Morunys, els 212 focs de 1499 passaren a ésser 201 el 1502. La vila disminuï significativament en vuit focs. Aquestes xifres semblen apuntar, entremig dels dos fogatges, una tendència decreixent a les terres altes del ducat, estabilitat a la seva part central i creixement a la part baixa, però seria agosarat de concloure-ho amb seguretat mentre no tinguem altres fonts.

Al conjunt del ducat, l'any 1499 foren enregistrats 906 focs, i, el 1502, 904. Llevant-ne cinc d'exempts d'aquesta darrera xifra, que no consten el 1499, i els deu de Camps i Fonollosa de 1499, perquè no consten el 1502, per tal de fer més real el contrast, tindríem 896 focs el 1499 i 899 l'any 1502. El nou fogatge, portat a terme només tres anys després de l'anterior, no indica una variació substancial en el volum total de població. Des del punt de vista de la fiscalitat ducal, de tota manera, mentre el 1499 els focs que pagaren íntegrament el donatiu foren 830, i 76 reduït (66, si en llevem Camps i Fonollosa); l'any 1502 l'haurien pagat íntegrament 843, i, reduït, 56. Aquesta tan escassa variació en les xifres totals de focs d'ambdós fogatges, a banda de denotar l'estabilitat de la població (amb la hipòtesi vaga apuntada d'un desigual comportament territorial), també permet que fem una lectura favorable de la qualitat dels dos recomptes.

El coneixement detallat del fogatge de 1502 permet recuperar una part de la informació del fogatge de 1497 perduda a causa del seu mal estat de conservació. El contrast de les nòmines possibilita d'identificar amb seguretat

52. Vegeu, *infra*, Apèndix I, taula comparativa dels focs segons els fogatges de 1497, 1499 i 1502, de les viles i altres llocs del ducat recollides als dos darrers fogatges.

alguns castells amb el seu topònim desaparegut del document original del fogatge.⁵³ En el cas de la nòmina de focs de la vila de Solsona, el fogatge de 1497 diferencia un grup intítulat 'Seculars [...]', d'un altre grup de 'Altres seculars de dita vila [...]'. Mitjançant el fogatge de 1502 resulta evident que el primer grup correspon als vassalls del duc, mentre el segon ha de correspondre als de l'abat.⁵⁴

A la batllia o sindicat de Cardona els llocs compresos als fogatges ducals sumaven el 1497 un total de 436 focs, descomptats els eclesiàstics. El 1502 sumaven 466. A la batllia o sindicat de Solsona, els 240 focs de 1497 eren 237 l'any 1502. I a la batllia o sindicat de Sant Llorenç de Morunys es va passar de 203 focs el 1497 a 201 el 1502. En conjunt, un guany de 25 focs. Si ajustem més el contrast, cal restar de la xifra total del 1502 els focs de Sant Feliu de Lluelles, Malagarriga i Vilanova de Plan de Sarri, perquè no consten el 1497 (5 focs en total); i restar els de Camps i Fonollosa del total del fogatge de 1497, perquè no ens consten el 1502. D'aquesta manera, el guany ascendiria a 32 focs. I encara s'ha de tenir present, per acostar més aquest guany a la realitat, que alguns castells tenien, com s'ha apuntat, focs escadussers d'altres senyors que no foren inclosos al recompte de 1502. A través del maridatge de 1496 sabem que eren un mínim de sis focs (un de Perles, un del Castellvell, tres d'Ardèvol i un de Riner), amb la qual cosa l'augment seria de 38 focs. Al seu torn, a les batllies o sindicats de Cardona, Solsona i Sant Llorenç de Morunys les xifres de 1497 i 1502 serien, respectivament, amb les esmentades correccions i sense els eclesiàstics, 424 i 467, 240 i 236 i 203 i 202.⁵⁵ Aquest guany, que hem de considerar aproximat però indicatiu, es concentra a la batllia o sindicat de Cardona, és a dir, a la part baixa del ducat, la qual cosa reforça la tendència que s'apuntava entre els fogatges de 1499 i 1502. A la vila de Cardona el guany és ben

53. Coaner i Alinyà, Lladurs ho identifico per exclusió i tenint present el nombre de focs. D'altra banda, en base al mateix fogatge de 1497 publicat, a l'hora d'incloure el nombre de focs de cada lloc a la taula citada a la nota precedent, he rectificat algunes errades que resulten notòries a partir d'una anàlisi atenta del document. Així, els nou focs de Bergús també figuren dins la nòmina del Veïnat de Cardona, de manera que cal evitar de comptar-los dues vegades en la suma total.

54. Dels 175 focs del grup 'Seculars [...] del fogatge de 1497, 27 són perduts o hipotètics, 12 fragmentaris i 136 sencers. Un centenar dels que figuren a la nòmina del fogatge de 1502 coincideixen clarament amb els del grup 'Seculars [...] del fogatge de 1497. La diferenciació en sengles grups, a la vila de Solsona, dels vassalls del duc i de l'abat també es va fer al fogatge de 1553. Vegeu Josep IGLÉSIES, *El fogatge de 1553. Estudi i transcripció*, II (Col·lecció Salvador Vives i Casajuana, 70), Barcelona 1981, 460-463. El nombre de focs encara ho referma. Al fogatge de 1502 són 171 i al grup 'Seculars [...] del fogatge de 1497 són 175.

55. A la vista d'aquestes xifres, hem de pensar que el ducat no s'hauria vist afectat per les pestes dels anys 1500-1502, anotades per J. FERRAN, F. VIÑAS CUSÍ, R. DE GRAU, *La peste bubónica. Memoria sobre la epidemia ocurrida en Oporto en 1899*, Barcelona 1907, dins «Documentos y estudios», XV (*Datos históricos sobre las epidemias de peste ocurridas en Barcelona*), Barcelona 1965, 393-394.

significatiu, car passa de 171 fons a 201. A la vila de Solsona el nombre de focs sota jurisdicció ducal té una lleugera pèrdua, tot anant de 175 a 171. A la vila de Sant Llorenç de Morunys hi ha una disminució de més del deu per cent, ja que passa de 93 focs a 83. Però, més enllà d'aquestes tendències que s'apunten, que cal valorar amb precaució però es poden explicar sense problema per la mateixa dinàmica de la població, allò que més convé de remarcar és el paral·lelisme existent entre les xifres dels fogatges. Palesament s'ha de concloure que es tracta d'uns recomptes fiables, amb unes xifres que hem de considerar força aproximades a la realitat. El més remarcable és que el fogatge general de 1497 surti ben parat del contrast, la qual cosa ferma el valor de les seves xifres com un punt de referència vàlid i imprescindible de la situació demogràfica del ducat de Cardona a l'inici dels segles moderns.

El fogatge de 1502 és susceptible de bastants més punts d'estudi, però no pretenc pas aquí d'exhaurir-los. De tota manera, és interessant remarcar que eren 843 els focs que pagaven íntegrament el donatiu, focs que correspondrien a vassalls del duc damunt els quals tenia la jurisdicció civil i criminal. Més de la meitat d'aquests focs eren situats a les tres viles del ducat. La més petita, Sant Llorenç de Morunys, tenia a l'inici del nou segle un centenar escàs de focs (set eclesiàstics el 1497). Cardona, cap del ducat, en tenia uns 220-230 (25 eclesiàstics el 1497). I Solsona, la més poblada, uns 300, una quarantena dels quals eren eclesiàstics (39 focs el 1497), uns 170 vassalls del duc (dos terços dels focs laics) i uns 80 de l'abat (un terç dels focs laics).⁵⁶

Al fogatge de 1502, semblantment al de 1497, només en uns pocs casos es precisa l'ofici dels caps de casa de les tres viles. Per a Cardona tot just arriba a una dècima part (3 teixidors, 2 paraires, 2 traginers, 2 ballesters, 2 pedrapiquers, 2 carnissers, són els oficis que figuren en més d'una ocasió). La nòmina de Solsona conté una informació un xic més àmplia, gairebé per a un terç dels focs. Els oficis més representats són els paraires (12 focs), teixidors (8 focs), ferrers (6

---

56. Segons el maridatge de 1496, a la vila de Solsona hi havia 78 focs de vassalls de l'abadia, i es feia notar que «No obstant, per la numeració dels focs feta per los fogatges se mostre haver-hi LXXXI focs. És ver après se ha mostrat en dit nombre ésser tres vassaylls del senyor duc, ço és, En Johan Llor, mestre Anthoni, pedrapiquer, e En Johan Boster». Segons el fogatge de 1497, els focs de vassalls de l'abadia («Altres seculars de dita vila [...]») serien, precisament, 81, entre els quals figura, en la part conservada de la nòmina, Mestre Anthoni, pedrapiquer, però no els altres dos. Aquest esment de la «numeració feta per los fogatges», fet en la documentació del maridatge de 1496 com a cosa passada, i la coincidència de la xifra de 81 focs, apunta que el fogatge de 1497 publicat per J. Iglésies en base al document A 403 del fons de la Batllia General de Catalunya, datat el 1497, en realitat no seria posterior al 1496. Hauria de correspondre al 1496, el mateix any de la part d'aquest fogatge conservada a l'Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona i publicada també per Josep IGLÉSIES, *La població de les vegueries de Tarragona...*, *Op. cit.*, que precisa (11) que «els lligalls del fogatge, amb data de 1497, de l'Arxiu de la Corona d'Aragó, resulten ésser un abreuvement del fogatge de 1496».

focs), sabaters (4 focs), basters (2 focs), pentiners (2 focs), sastres (3 focs) i bracers (3 focs).⁵⁷ La nòmina de Sant Llorenç de Morunys conté una informació més escassa (15% dels focs). Els oficis més presents són els teixidors (3 focs), paraires (2 focs), sastres (3 focs) i sabaters (2 focs).

Com ja s'ha dit, molt bona part dels 843 focs que pagaren íntegrament el donatiu, que tenien el duc com a senyor, amb la jurisdicció civil i criminal, eren situats dins el territori de l'actual comarca del Solsonès. Aplicar la divisió comarcal als segles moderns és un anacronisme i presenta a voltes alguns inconvenients greus, però sovint és útil i, en particular als estudis de demografia, s'ha fet corrent. És en base a l'organització comarcal de 1936 que Josep Iglésies presenta les xifres del fogatge de 1497. A partir de la seva informació i del fogatge de 1502 podem fer-nos una idea aproximada dels focs de l'actual territori del Solsonès que, en el traspàs del segle XV al XVI, eren vassalls del duc de Cardona. Segons els càlculs de J. Iglésies, el 1497 aquesta comarca tenia 1012 focs.⁵⁸ La suma total de focs compresos en els esmentats 843 de pagament íntegre del donatiu del fogatge de 1502, que corresponen a llocs que avui formen part del Solsonès, és 500.⁵⁹ Vers l'any 1500, per tant, la meitat dels habitants del territori del Solsonès, eren vassalls del duc de Cardona. L'altra meitat era repartida entre diversos senyors, bé que alguns d'aquests vassalls eren sotmesos a la jurisdicció criminal del duc de Cardona.

---

57. També figura a la nòmina de Solsona un 'Mestre Johan de Bruxelles', que, sens dubte, es tractaria d'un artista originari d'aquella ciutat. No consta a la part coneguda del fogatge de 1497.

58. Josep IGLÉSIES, *El fogatge de 1497*, *Op. cit.*, I, 80-81, fixa per al Solsonès 1015 focs, però la suma correcta de les xifres parcials de les quals parteix és 1012. Encara que, al final, no alterin aquest total, s'ha d'efectuar algunes correccions a les seves dades. Cal afegir Montpolt (*Muiopol*, II, 224) (6 focs) al municipi de Lladurs. Josep Iglésies atorga al castell de Lladurs 29 focs, xifra corresponent a la suma dels focs que tenen els castells i llocs situats en el municipi d'aquest nom (la Llena, Timoneda, Els Torrents, Terrassola i Isanta), però entenc que és molt clar que el castell de Lladurs tindria 12 focs, segons el mateix fogatge de 1497, tractant-se de la nòmina d'aquest nombre de focs que J. Iglésies només pot quantificar. Els 15 focs que atribueix a Aguilar, i assigna a l'Alt Urgell, en realitat corresponen a la nòmina de Castellar de la Ribera, castell al qual assigna 12 focs que no s'entén com els documenta. És evident que manquen al fogatge Brics (3 focs l'any 1553) i Vilanova de Plan de Sarri (2 focs el 1502 i el 1553). Ultra això, Castellvell hauria d'anar dins el municipi d'Olius, el Racó de Mosoll al de la Coma i la Pedra, i, Sant Serni, al de Guixers. Amb aquestes correccions, el total comarcal seria 1007 focs, xifra a la qual s'hauria d'afegir els focs de Vilanova de Plan de Sarri i de Brics. A la transcripció de fogatge, en la part que aquí ens interessa (II, 220-221), Josep Iglésies anota dues poblacions sense nom, a cadascuna de les quals assigna quatre focs. Podria tractar-se dels dos llocs esmentats. No els assigno, però, un total de vuit focs sinó de cinc, perquè ens consta que, tant el 1499 com el 1502, Vilanova de Plan de Sarri tenia 2 focs, i el 1553 Brics en tenia 3. D'aquesta manera, el total comarcal continuaria essent 1012 focs.

59. En el cas de Cambrils parteixo de la xifra de 10 focs, del fogatge de 1497, perquè en el fogatge de 1502, com s'ha dit, els seus focs són donats sumats amb els de Perles i Alinyà.

APÈNDIX

I

Taula dels focs del ducat de Cardona segons els fogatges dels anys 1497, 1499 i 1502

BATLLIA DE CARDONA:	1497	1499	1502
Vila de Cardona	196*	204	201
* 21 focs hipotètics, 27 incomplets i 25 focs eclesiàstics			
Veïnat de Cardona	27*	25	
* 7 focs hipotètics i 1 fragmentari. El més probable és que hi siguin inclosos els focs de la Coromina			
La Coromina			6
Bergús	9*		27
* Aquests focs també figuren a <i>Veïnat de Cardona</i> i, per tant, no s'han de comptabilitzar en la suma total			
Testagorda		1	
Quadra de Marbusca		1*	1
* Es tracta del foc de Pere de la Cort, que al fogatge de 1497 és inclòs dins el <i>Veïnat de Cardona</i>			
SUMA TOTAL	27	27	34
Castell de Fals		12	14
[<i>Castell</i>] de <i>Falç e lo</i> [.]	13*		
* 6 focs hipotètics			
Castell de Correà			8
<i>Correà e l'Espitalet</i>		8	
<i>Carreà</i>	11*		
* 1 foc eclesiàstic			
Castell de Capolat			
<i>Capolat, Castellsera, lo Cint, Sent Sebrà, lo mas de la Vila de Capolat e Tarrés</i>		24	

<i>Castell de Sera e de Capolat e parròquies adjacents</i>	7		
Parròquia de Sant Martí de Correà			3*
* Al fogatge de 1497 aquests focs són a <i>Castell de Sera e de Capolat...</i>			
Parròquia de Sant Serni del Cint	19*		7
* 1 foc eclesiàstic			
Castellserra *			3*
* Al fogatge de 1497 aquests focs són a <i>Castell de Sera e de Capolat...</i>			
Parròquia de Sant Quintí de Taravil			2*
* Al fogatge de 1497 aquests focs són inclosos a la parròquia del Cint			
Parròquia de Sant Andreu de Farners			3*
* Al fogatge de 1497 dos d'aquests focs són inclosos a la parròquia del Cint			
Parròquia de Sant Martí de Capolat			5
Quadra de Correà			2*
* Al fogatge de 1497 aquests focs són inclosos a <i>Carreà</i>			
SUMA TOTAL	26	24	25
Parròquia de Sant Feliu de Lluelles		2	2
Castell de Torroella	11*		10
* 4 focs hipotètics			
Castell de Coaner	5*		6
* 5 focs incomplets			
Torroella i Coaner		16	
Quadra de Sant Jaume de Malagarriga			1
Castell de Riner			
<i>Castell de Riner e de Sancta Susanna</i>	37*	37	
* 8 focs hipotètics, 3 fragmentaris i 1 eclesiàstic			
Parròquia de Santa Susanna			5
Parròquia de Sant Martí de Riner			10
Parròquia de Sant Jaume de Riner			7
Parròquia de Sant Cristòfor de Freixinet			14
Parròquia de Santa Maria de Su	7		5
Mas de Sant Diumenge			1*
* Al fogatge de 1497 aquest foc			

és inclòs a la parròquia de Su Homes d'En Mercer			2*
* Al fogatge de 1497 aquests focs són inclosos a la parròquia de Su			
Benefici de Sant Pere del Castell			1*
* Al fogatge de 1497 és inclòs a <i>Castell de Riner e de Sancta Susanna</i>			
<i>Hòmens de Riner vassaylls d'església</i>		4	
Torrecassana*	1		2
* Al fogatge de 1497 aquest mas és inclòs dins Sant Pere de Mata- margó			
Parròquia de Linya <i>Linya</i>	3	3	3
Castell d'Ardèvol <i>Ardèvol e Sanct Just</i>	31*	30	
* 1 foc eclesiàstic			
Parròquia de Santa Maria d'Ardèvol			19
Parròquia de Sant Just d'Ardèvol			12
SUMA TOTAL	31	30	31
Quadra de Sant Gra <i>Sanct Gra</i>	3	3	3
Castell de Súria <i>Súria en lo vejnat de Cardona</i>	22*	20	21
* 1 foc eclesiàstic			
Castell de Castellrallat * inclou 4 focs exempts que no deuen figurar al fogatge de 1499		15	19*
<i>Castellrallat</i>	22*		
* 9 focs hipotètics i 1 eclesiàstic			
Parròquies de Sorba i Gargallà <i>Sorba e Codonyet</i>	6	6	13
<i>Gargallà</i>	4	6	
Castell de Castelló <i>Castelló e lo terme</i>	31*	29	28
* 18 focs hipotètics i 1 eclesiàstic			

Camps	6	5	
Fonollosa	7*	5	
*inclou 1 eclesiàstic			
TOTAL	469	456	466
exclosos 33 eclesiàstics	436		

Dels 456 focs de 1499, 405 paguen íntegre el donatiu i 51 reduït (inclou 16 focs de Torroella i Coaner, 5 de Camps i 5 de Fonollosa).

Dels 466 focs de 1502, 430 paguen íntegre el donatiu (inclou 16 focs de Torroella i Coaner), 31 reduït (no inclou Camps ni Fonollosa) i 5 són exempts (no consten el 1499).

SOLSONA

Vila de Solsona	295*	174	171
*41 focs hipotètics, 15 fragmentaris i 39 eclesiàstics. Cal recordar que és el total de la vila, mentre les xifres dels altres dos fogatges només corresponen als vassalls del duc. En aquest fogatge els vassalls del duc serien 175			
Hortonedà		5	5
<i>Castell de Ortoneda del veïnat de Solsona</i>	4		
Castell de Lladurs	12*	12	13
*L'original del fogatge és mancat on constava el castell de què es tracta, però per exclusió ha de ser el de Lladurs. Els 12 focs són hipotètics			
Castell de Llobera	25*	23	23
*5 focs hipotètics i 3 fragmentaris			
Castell de Joval	10	8	8
Vassalls del sagristà de Ripoll		3	3
Castellvell de Solsona	14	11	12
Vilanova de Plan de Sarri		2	2

TOTAL	240	238	237
-------	-----	-----	-----

Dels 238 focs de 1499, 233 paguen el donatiu íntegre i 5 reduït.

Dels 237 focs de 1502, 232 paguen íntegre el donatiu i 5 reduït.

SANT LLORENÇ DE MORUNYS

La Coma			20
La Pedra			11
<i>Lo castell de la Pedra</i>			
<i>ab la parròquia de la Coma</i>	31*	30	
* 6 focs hipotètics, 8 fragmentaris i 2 eclesiàstics			
Castell de Castelltort		18	17
Castelltort	16*		
* 5 focs hipotètics i 4 fragmentaris			
Sant Feliu*		1	1
* Al fogatge de 1497 és inclòs a <i>Castelltort</i>			
La Corriu		9	9
<i>Los hòmens del deganat de Scales e de la Corriu</i>	9		
Vassalls del Prior de Sant Llorenç	4	6	6
Castell de Sisquer	22*		18
* 5 focs hipotètics			
<i>de Sisquer e de Moncalp</i>		26	
Llinars de l'Aiguadora			7
Catllarill			2
SUMA TOTAL	22	26	27
El Racó de Mosoll		4	4
<i>Los hòmens del Rachó de Mosoll...</i>	4		
Cambrils, Perles i Alinyà		27	23
[Alinyà]	11*		
* 1 eclesiàstic			
<i>Cambrils</i>	10		
<i>Castell de Perles</i>	6		

Sant Llorenç de Morunys		91	83
<i>Sant Lorenç de Morunys</i>	100*		
* 18 focs hipotètics, 7 dels quals són eclesiàstics, i 3 fragmentaris			
TOTAL	213	212	201
exclosos 10 eclesiàstics	203		

Dels 212 focs de 1499, 192 paguen el donatiu íntegre i 20 reduït.

Dels 201 focs de 1502, 181 paguen el donatiu íntegre i 20 reduït.

Total de 1499 = 906 focs, 830 dels quals paguen íntegre el donatiu i 76 reduït.

Total de 1502 = 904 focs, 843 dels quals són de pagament íntegre del donatiu, 56 reduït i 5 exempts.

II

1502, octubre, 17-27.

Fogatge del ducat de Cardona.

Arxiu Històric de Cardona, fons de la Vila de Cardona.

[f. 1r.]

Cuhern de la numeració dels focs de la vila de Cardona y dels castells de sa batllia pres per En Guabriel Noguers, notari e síndich de Cardona, ab intervenció dels balles, cònsolls y jurats de aquells.

De la vila y batlliu de Cardona.

[f. 1v., en blanc; f. 2r.]:

[*Vila de Cardona*] [1502, octubre, 17]

Nòmina dels focs de Cardona.

A XVII del mes de octubre, any mil D hi dos, per la comissió a mi, Guabriel Noguers, notari e síndich de la vila e batliu de Cardona, ab los honorables En Ffrancesch Boldó, Pere Roqua y Francí Vilasequa, cònsolls de dita vila,¹ dada per los venerables En Guabriel de Lobera, receptor, e Ffrancesch Guarró, síndich de Solsona; Johan Piquer, síndich de Sanct Lorenchs e sos castells; Jaume Serra, síndich de Calaff e sos castells; Pere Porta, síndich del vezcomdat de Vilamur, e per En Johan Martí, síndich de la Conqua d'Òdena, foguegí la dita vila de

Cardona, en la quall trobarem los fochs següents y deius scrits:

Primo, Pere Anglerill	Antoni Pallerès, marit de la filla
Johan Altemís	d'En Miquell
Jaume Sunyer, àlias Coylls	Johan Conyll
Pere Eres	Torraguitard
Raphaell Foncalda	Johan Cristòpholl
Jaume Serra	Guabriel Cavallera
Celdoni Serra	Vicens Sunyer
Mariguot	Bernat Foncalda
Johan Castellet	Bernat Orriolls
Pere Cristòpholl	Ffrancesch Foncalda
Pere Serra	Johan Falip, àlias Torra
Vicens Codina	Borthomeu Redon
Johan Cardona	La vídua Redona
Jaume Cristòpholl	Pere Redon, fill seu
Luys Farrer	Pere Camp
Johan Boldó	Mestre Martí
Antoni Mas, àlias Borrigh	Mestre Font, sastre
	Antoni Coma, sabater
	Salvador Gibert
Suma de fochs, XVII	Suma de fochs, XVIII

[f. 2v.]:

Johan Cardona	Jaume Borbonès
Luch Asemort	Vicens Calvet
Coma, texidor	Jaume Merola
Luys Miyavila	Borthomeu Cortielles
Jaume Redon	Johan Merola
Guillem Truyllàs	Lo marit de N'Aguilara
Pere Altemís	Agustí Boldó ²
Johan Urgellès	Antoni Botxes
Ffrancesch Cavallera	Bernat de dona Johana
Johan Cavallera	Guabriel Guàrdies
Melchior Udet	Mestre Bernat Maurell
Johan Beneyt	Ffrancí Vilasequa
Pere Monclús	Bernat Vilar
Mossèn balle Johan Graells	
Suma de fochs, XXVIII [<i>sic</i>]	

Borthomeu Altemís
 Pere Benna
 Jaume Benna
 Jaume Font
 Johan Sorribes
 Vaylldaura
 Pere Pallerès
 Johan Pou
 Johan Vilanzosa, traginer
 Johan Amorós
 Anthoni Terme
 Pere Udet
 Johan Blanch
 Ffrancí Barri

Suma de fochs, XXVIII

Carles Tàrregua
 Ffrancesch Rovira
 Johan Salavert
 Celdoni Obach
 Guillem Boldó
 Pere Cayll
 Pere Bernat Vilanzosa
 Ffrancesch Calvet
 Anthoni Vaylbona
 Johan Guàrdies
 Aloy Casteyllar
 La vídua Martines
 Guabriel Grau
 Bernat Amorós

[f. 3r]:

Vilar de Cofforç
 Johan Bellera
 Anthoni Balaguer
 Johan Artigua
 Miquell Colomer
 Pere Ffranch
 Ffrancesch Vilanova
 Baraldès
 Pere Cases
 Torrabrúna
 Guespar Odrich
 Anthoni Foncalda
 Mestre Pasquall

Suma de fochs, XXV

Johan Solanelles
 La vídua Senyellera
 Jaume Sacristà
 Andreu Ricard
 Johan Marli
 Pere Torra
 Johan Font

Andreu Vilasequa, menor de dies
 Jaume Cardona
 Guillem Fexes
 Ramon Punyet
 Anthoni Mas, maior de dies
 Pere Mas, texidor
 Andreu Vilasequa, maior
 Bernat Cardona
 March Casanova
 Anthoni Amorós
 Guillerme Vilafreda
 Valentí Capsada

Anthoni Sacristà
 Johan Closa
 Uguet Marli
 Johan Cabot
 Borthomeu Company, lo prom
 Pere Olzina, traginer
 Johan Roqua

Ffrancí Roqua
 Pere Roqua
 Johan Taylló
 Vicens Navell
 Johan Voltet
 Johan Serra, ballester

 Suma de fochs, XXV

Borthomeu Foncalda
 Andreu Rossinyoll, menor
 Johan Nogués
 Bernat Lobet
 Na Dalmaua

[f. 3v.]:

Na Manyanachs, vídua
 Matheu Orriolls
 Borthomeu Mular
 Ffrancesch Dardaylló
 Johan Mas, pellicer
 Anthoni Senyelles
 La vídua de mestre Johan
 Jofre Martí
 La vídua Martina
 Anthoni Mas, menor
 Vicens Foncalda, fill d'En Macià
 Johan Vesseguanya
 Johan Salvador

 Suma de fochs, XXV

Luys Arbossich
 Guillem Tàrregua
 Johan Company
 Celdoni Corts
 Johan Franch
 Barthomeu Casetes
 Pere Olzina, carnicer
 Bernat Guastó
 Benet Roig
 Na Càndia Ruylla
 Pere Bastorra
 son gendre Pux Farrers

Matheu Vesseguanya
 Vicens Foncalda, lo gran
 Vicens Merola
 Mestre Anthoni
 Mestre Pere Font, pedrapiquer
 Bertran Farrer
 Johan Castelló
 Mestre Andreu, fuster
 La vídua Farrera
 Johan Farrer
 Pere Punyet
 Johan Tàrregua
 Johan Corbera
 Johan Serra, àlias Baster, texidor

Celdoni Serra, perayre
 Damià Fontestar
 La vídua Rua
 Jaume Sicarts
 Steve Planes
 Jaume Quadres
 Pere Vinyes
 Francesch Boldó, cònsull
 Jaume Farrer
 Benet Serra, ballester
 Na Rovira, muller d'En Rovira
 d'Ardèvoll
 Jaume Farrers, sastre

Suma de fochs, XXVI

[f. 4r.]:

Anthoni Alegre
 Gualceran Olzina
 Guabriel Olzina³
 Johan Vilanzosa, parayre
 La vídua Fàbregua
 Johan Lopis

Suma de fochs, V

Mestre Pere, pedrapiquer, mestre de
 la obra de la sglésia
 Matheu Ribera
 Anthoni Johan Roqua, carnicer,
 tauler del crestó, mentre atur, que
 pach, si se'n va de la vila, levar-s'à
 del nombre de dita vila
 La vídua Farrera

Suma de fochs, V

Suma universall dels fochs sumats en les precedents deu sumes de pàgina, dos-cents hi hu, dels qualls relevats trenta fochs, los qualls los síndichs del ducat e vezcomdat de Cardona, per servey del senyor duch, consentiren a la dita vila de Cardona fossen levats del dit nombre per temps de quatre anys, e no més avant, e açò [?] per subvenir a les necessitats de la dita vila e obra de la sglésia de⁴ aquella, e axí serien de pagua cent setanta⁵ hu, CLXXI.

[Quadra de Marbusca]

De la quadra de Marbusqua: Pere de la Cort pague⁶ per si, I

[f. 4v.]:

[Castell de Fals] [1502, octubre, 18]

Nòmina dels ffochs del castell de Ffalç.

A XVIII del dit mes de octubre del dit any D II lo honorable En Pere Prat, jurat del dit castell, jurà dins la present vila de Cardona a nostre Senyor Déu y als seus sancts quatre evangelis, e a mi, dit Guabriel Noguers, notari, síndich damunt dit, nomenà e manifestà los fochs deius scrits, que són en lo dit castell o terme de aquell:

Primo, Vicens Solà, balle
 Macià del Grau
 Pere Prat
 Aloy Tria

Andreu Grau
 Johan Guolí
 Bernat Grau

Suma de fochs, VII

Baltasar Piqualkués
 Melchior Torrablanqua
 Pere Monconyll
 Johan Trull

Johan Oliveres
 Vicens Grau
 Pere Vila

Suma de fochs, VII

Suma universals [*sic*] de dits fochs en dites dues sumes sumats, XIII.

[*Castell de Correà*] [1502, octubre, 18]

Del castell de Correà de Vayll de Lort Jussà.

Dir dia En Johan de Comaposada, jurat del dit castell, miyansant lo jurament que feyt havie, dix habiten los deius scrits en lo terme del dit castell:

Primo, Jaume Bisbe, jurat
 Johan Comaposada
 Johan Besora
 Anthoni Tortra

Los pubills del Sol-ler
 Les Corts
 Casamiyana, que habite a la Massana
 Peiohan de la Serra

Suma de fochs, IIII

Suma de fochs, IIII

Suma universal de dits fochs en les predites dues sumes sumats, VIII.

[f. 5r.]

[*Castell de Capolat*] [1502, octubre, 19]

Del castell de Capolat de Vayll de Lort Jusà.

A XVIII° dels dits mes hi any, dins lo mas d'En Pere Bonay foren ajustats los senyors En Vicens Foncalda, de la vila de Cardona, balle maior dels castells de dita vayll; En March Calvet, loctinent de balle de Castellserra de dita vayll; Johan Boxadera, de la Coromina; Andreu Tresserra, jurats del dit castell de Capolat, e En Jaume Moxí, de la Coma. E los dits Boxadera, Tresserra, jurats, e Jaume Moxí, prom, dixeren, migansant jurament per ells prestat, que en lo terme del dit castell de Capolat, dins lo quall és comprès Castellsera y les parròquies deius scrites, habitaven los següents:

[*Parròquia de Sant Martí de Correà*]

De la parròquia de Sanct Martí de Correà:

Primo, lo Verdeguer
 Lo Puyoll
 En Traver

[*Parròquia de Sant Serni del Cint*]

De la parròquia de Sanct Cerni del Sint:

La Vila del Mercadall	En Bonany
La Coromina	La Mora
Lo Mercadall	Rexachs
La Torra de Barulls	

[*Castellserra*]

De Castellserra:

Sanct Sebrà	En Vilar
En Calvet	

[*Parròquia de Sant Quintí de Taravil o Travi*]

De la parròquia de Sanct Cantí de Taravil:

En Tresserra e
Casa Bertrana

Suma de fochs, XV

[*f. 5v.*]:[*Parròquia de Sant Andreu de Farners*]

De la parròquia de Sanct Andreu de Fernés:

Jaume Moxí	Cortichs
Solanelles	

[*Parròquia de Sant Martí de Capolat*]

De la parròquia de Sanct Martí de Capolat:

Mas Cuchs	La Vila
Torruella	Puyolls
Gregés	

[*Quadra de Corrà*]

Dels boschs de la quadra de Corrà:

En Guomir y
Bernat Boxadera

Suma de fochs, X

Suma de dits fochs en les dites dues sumes sumats, XXV.

[*Parròquia de Sant Feliu de Lluelles*]

De la parròquia de Sanct Faliu de Luelles lo civill és de la casa d'En Martí per los frares de Manresa:

Primo, Johan Franch

Pere Codina

XXV.

[*f. 6r.*]:

[*Castell de Torroella*] [1502, octubre, 19]

Del castell de Torroella.

A XVIII° del dit mes de octubre any damunt dit D II, En Jaume Vaylbona, balle⁷, e Johan Truloylls [*sic*], jurat del dit castell, dixeren dins dita vila de Cardona e manifestaren miyansanct jurament, que dins lo terme del dit castell habitaven los deius scrits:

Primo, Jaume Vaylbona, balle

Johan Truyllolls

Ffrancesch Dòria

Manuell Munt

Pere Obach

Valentí Palà

Anthoni Grataconylls

Ffrancesch Gibergues

Anthoni Dòria

Anthoni Coyll, lo qui està al mas del Solà

Suma de fochs del dit castell, X.

[*Quadra de Sant Jaume de Malagarriga*]

De la quadra de Sanct Jaume:

Miquaell Malaguarrigua, XXV. No ha paguat maridatge.

[*Castell de Coaner*]

Del castell de Cohaner són los fochs següents:

Primo, En Ribera

Semís

Guobianes

En Fexes

La vídua Riera

Les Cases

Suma de fochs del dit castell de Cohaner, VI.

[*f. 6v.*]:

[*Castell de Riner*]⁸ [1502, octubre, 20]

Del castell de Riner.

A XX del dit mes de octubre de dit any los honorables En Pere Montaner, balle, e Johan Rovira, jurat, del dit castell, dins dita vila manifestaren a mi, dit Guabriel Noguers, notari e síndich, migansanct jurament per ells fet y prestat, com en lo terme del dit castell eren les parròquies deius scrites, en les qualls habitaven los deius scrits:

[*Parròquia de Santa Susanna*]

De la parròquia de Sancta Susanna:

Primo, Ffrancesch de Vilorbina	Ffrancesch Cabot
Anthoni Vilar	Ffrancesch Ponç
Pere Saig, àlias Guarrigua	

[*Parròquia de Sant Martí de Riner*]

De la parròquia de Sanct Martí:

Johan de Casamartina	Anthoni de Vayllsebura
Pere Gilabert	Pere Vilaró de la Torra
Borthomeu de Viladecans Jusà	Anthoni Vivet
Jaume de Viladecans Subirà	Bernat Fornells
Johan Solà	Barthomeu Cirosa

[*Parròquia de Sant Jaume de Riner*]

De la parròquia de Sanct Jaume:

Pere de Limbas	Anthoni Altarachs
Pere Olzina	Vicens Dòria, àlias Stany Sobirà
Borthomeu de la Serra	Johan del Stany Jusà
En Johan Borràs	

Suma de fochs, XXII

[f. 7r.]:

[*Parròquia de Sant Cristòfor de Freixinet*]

De la parròquia de Sanct Christòpholl:

Pere Vilaró	Pere lo Hereu
March Thomasa	Jaume Rossell
Johan Sol·ler	Barthomeu Codina, àlias Bertrans
Johan Romeu	Johan Vilaró
Johan Rovira	Johan Soliva
Pere Lordella	Bernat Farrers
Pere Montaner	Pere Broquó

[*Parròquia de Santa Maria de Su*]

De la parròquia de Sancta Maria de Su:

Johan Codina

Johan Miquell

Bernat Gra

Pere Ribalta

Johan^o Nadall

Suma de fochs, XVIII°

Suma universall de dits fochs en les dues precedents pàgines sumats, XXXXI.

[f. 7v.]:

[*Mas de Sant Diumenge*]

Lo mas de Sanct Diumenge, qui és del castell de Riner, pague XXVe. En lo dit mas habite En Pere de Sanct Diumenge, qui és de la capella per lo rector de Riner; és batlle per si mateix en fer justícia de Su

[*Homes d'En Mercer*]

Los hòmens d'En Mercer paguen XXVe:

Primo, En Johan Marsanyach

Baltasar Cortès, gendre del dit Marsanyach

[*Benefici de Sant Pere del Castell*]

Del benefici de Sanct Pere del Castell:

Lo mas de N'Anthoni Vilanzosa és dins lo terme de Riner, és del benefici de Sanct Pere, pague XXV. En lo quall mas habiten y fochs hi estades fan dit Anthoni Vilanzosa, fill,

Johan Vilanzosa, pare

[*Torresquassana*]¹⁰

Del benefici de Sancta Maria de Torresquassana, són de XXV:

Johan Torresquassana

En Grenyó, qui estave al mas de Argerichs, està huy al molí de Torresquassana, lo quall li ha arrendat mícer Olivó com a beneficiat de Sancta Maria de Torresquassana

[f. 8r.]:

[*Parròquia de Linya*]¹¹

La parròquia de Linya és dins lo batliu de Cardona. Lo civill és del prior de

Sanct Lorenchs. Pague XVIe. E són los següents:

Primo, Borthomeu Anglerill, balle
 Pere Reix
 Borthomeu Sala
 Paguen XVIe.

[*Veïnat de Cardona*]:

Lo Vehinat de Cardona:

[*La Coromina*]

Del loch de la Coromina de Cardona:

Primo, Anthoni Calvet	Pere Parohis
Anthoni Miyans	Jaume Sunyer
Anthoni Solà	Guabriel Corts

[*Bergús*]:

Johan Guarrigua	Lorenchs Fontelles
Johan Ribera, de Berguç	Johan Tresserra
Jaume Jovellar	La vídua Barullis
Pere Guitard	Pere Simarts
Johan Sanct Christòpholl	Gualls
Luy Testaguorda pague XXV	Ribera, àlias Olivart, qui sta en lo
Pere Vilar	mas de ¹² la Lordella
Borthomeu Serra del mas de la	Vilasequa, qui està al mas de
Serra	Testaguorda, és de benifici,
Coylls, àlias, Davins	pague XXV
Sanct Diumenge qui està	La vídua Puxnona
al mas de Vilonès	Guillem Viladebages, qui està al
La vídua Palaua	mas de les Rovires, pague per [?]
Jaume Alegre	perquè no és de consell del dit
Johan Roqueta és de la infermeria	Vehinat. N'Anthoni Botxes, de
de Cardona, pague XXV com los	qui és dit mas, mostrà als síndichs
altres de la sglésia	e receptor carta com és exempt
	de tot donatiu e, per ço, no.s
	compte.

Summa de fochs, ço és, aquells qui paguen íntegre lo donatiu, XXIII. Ver és que lo dit Luy de Testaguorda, Roqueta y Vilasequa de Testaguorda paguen XXV, e són III.

[f. 8v.]

[*Castell d'Ardèvol*]¹³ [1502, octubre, 23]

Dels fochs del castell de Ardèvol y de Sanct Just.

A XXIII de dit mes de octubre any damunt dit, dins la casa d'En March Horts del loch de Sanct Just del terme del dit castell, fiu ajustar lo honorable En Johan Oliva, balle, En Johan Segués, jurat, Pere Horts, Borthomeu Mestardí, Anthoni Spinalbosa e Anthoni Rovira, prohòmens del dit castell de Ardèvol,¹⁴ qui juraren en la forma ya acostumada per los altres atràs acostumat jurar que en lo dit castell e loch habitaven los deius scrits:

[*Parròquia de Santa Maria d'Ardèvol*]:

De la parròquia de Sancta Maria de Ardèvol:

Primo, Johan Madriguera	Borthomeu Poses
Johan Oliva, balle	Pere Soldevila
Johan Segués, jurat	Pere Forn de Cortadelles
Johan Beringues	Pericó de Cortadelles
Anthoni Peçaredona	Johan Cos
Johan Castellanes	Johan Peçapera
Pere Moragues	Borthomeu Mestardí
Salvador Tassis	Jaume Brichs
Vicens Gilabert	Johan Muçó
Johan Solanelles	

[*Parròquia de Sant Just d'Ardèvol*]

De la parròquia de Sanct Just:

Anthoni Pinalbosa	March de Comaenrera
Borthomeu Piulats	La vídua Masafrets
Gili Farrers	March Armenguou
Anthoni Rovira, àlias Roqua	Johan Aynés ¹⁵
March Horts	Johan Sorribes ¹⁶
Jaume Vilasequa	Pere Guerres

Suma de fochs del dit castell, XXXI.

[f. 9r.]

[*Quadra de Sant Gra*]

Dels fochs de la quadra de Sanct Gra jurà lo Johan Sanct Gra, balle, no éran sinó los tres deius scrits:

Primo, En Johan de Sanct Gra, balle de dita quadra per mícer Olivó, qui és

beneficiat de Torresquassana y per la muller d'En Peiohan de Olles, qui és filla d'En Celva

En Sol·ler

e En Cuqua dix era del sacristà de Cardona. Paguen XXVe

[*Castell de Súria*]

Dels fochs del castell de Soria.

En Macià Sol·ler, batlle, Pere Closa, jurat, e Johan Tordell, prom del dit castell e terme de Soria, dixeren miyansanct jurament per ells fet dins la dita vila de Cardona que en lo loch y terme de Soria són los fochs deius scrits:

Primo, dit Macià Sol·ler, balle	En Balaguer
Pere Closa, jurat	En Guarriguosa
Johan Ladó, prom	En Quer
En Comes	En Torroella
En Sol·ler de Sererolls	En Tordell
En Cellerer ¹⁷	En Vila
En Sol·lernou	En Johan Sol·ler
En Closa, que té lo mas de la Pobla	En Pere Sol·ler
En Costafreda	En Ffrancich
En Reguant	En Macià Foncalda
En Salipota	

Suma de fochs del dit castell de Soria, XXI

[*f. 9v.*]:

[*Castell de Castelltallat*] [1502, octubre, 26]

Dels fochs de Castelltayllat.

A XXVI de dit mes de octubre, any damunt dit, D II, dins lo mas d'En Ffrancesch Hotgés, balle del dit castell de Castelltayllat, juraren lo dit balle e En Lorenchs de¹⁸ Soldevila, jurat de dit castell, com en lo terme del dit castell éran los fochs següents y deius scrits:

Primo, En Figuera del mas de	Lorenchs Soldevila, jurat
Figueres	Anthoni Selva Jusà
Pere Puixdel·lvoll	Anthoni Ponç
En Vila és de mossèn Altarriba,	Guoverna
va ab los dubtosos	Johan Vayllverdú
Anthoni Selva Sobirà	Ffrancesch Colmex
Anthoni Codony	Ffrancesch Hotgés, balle
Pere Boxeda	Johan Prat
Vicens Bertrams	Johan Serra, àlias Brenes

Suma de fochs del dit castell de Castelltayllat, XV, dempto lo dit Vila, que fins así no ha paguat.

Los aloés qui éran de mossèn Peguera diu-se ara són de mossèn Guaver, són dins lo terme del dit castell.

Dixeren dits balle e jurat que los deius scrits hòmens són dins lo terme del dit castell, emperò, no són de lur consell, e que contribuïen en lo tayll lo dit castell fege per pagar lo home qui dit castell fa en Payllàs; són aloés del dit mossèn Peguera, e dits hòmens no estan juncts e són los següents:

Primo, Pere Becardit	Michael Valentines
Johan Rotés	

[f. 10r.]:

[*Parròquies de Sorba i Gargallà*]¹⁹

Dels fochs de les parròquies de Sorba e Guorguayllà són los següents:

Primo, En Muyall	En Johan Jordana
En Solanelles	En Soldevila
En Vime	En Cavallera
En Company	En Struch
En Bellera	En Torrabadella
En Quer	En Fíguolls
En Mulner	

Paguen XXV.

Suma de fochs de Sorba y Guorguayllà, XIII.

[*Castell de Castelló*][1502, octubre, 27]

Dels fochs del castell de Castelló.

A XXVII d'octubre any D II, dins lo mas d'En Pere Marsanyachs, balle del castell de Castelló de Vayll de Lord Jusà, jurà en la manera acostumada habitaven dins lo terme del dit castell los fochs següents:

Primo, Pere Castelló	Torroella
Pere Marsanyachs, balle	Pere de les Cases Sus
Lo Perera	Casafont
Johan Vantolsa	Fornells
Jaume Percerica	Les Cases Deius
Peiohan Pesa	Blay de Capdevila
Andreu de la Torra de Merli	Jaume Guilanya
Lo Cavayll	La vídua Ginebres

Rialp de Busa
 En Moxí
 En Vila
 N'Orriolls
 Sentegues
 Pere de Solà
 Miró Solà

En Puyoll
 Vilamalendra
 L'Espunya
 Torrens Sobirans
 Vilasequa
 Antiques, la vídua, o son fill, és del
 daguà d'Escales lo civil, va aquest en
 la nòmna dels hòmens de la Corriu

Suma de fochs del dit castell de Castelló, XXVIII.

Antiques va ab los de la Corriu, qui paguen XXV.

[f. 10v.: *en blanc*; f. 11r.]:

[*Vila de Solsona*]:

Berthomeu Valldelort
 P. de Riudalbàs
 Luys Tuxenès
 Johan Miravalda
 Gabriel Vilar, perayre
 Anthoni Tuxenès, perayre
 Berthomeu Jordana
 Jaume Morros, baster
 Jaume Ricort
 Anthoni Blanch, perayre
 Julià Texidor
 Jaume Codina, ferrer
 Ffrancesch de Gatuelles
 Johan Vilar, menor, perayre
 Madona Eulàlia Cirera
 Comabella
 Benet Alinyà
 Anthoni Sent Ponç
 Johan Tuxent
 Benet Sala, barrater

Miquel Vilella, sastre
 Anthoni Morros, baster
 Mossèn batle del Sor. Duch
 Pere Argerichs
 En Thomasa
 Raphel Cerveró
 Vilardaga
 Marquilles
 Ffrancesch Canals
 Vicenç Vilar
 Anthoni Pallerès
 Ffrancesch Vilar, hostaler
 Berthomeu de Riudalbàs
 Joffre Batle, çabater
 March Viladebages
 Pere Rull, çabater
 Berthomeu Cerola, çabater
 Christòfol Çanou
 Madona Solana, viuda
 La viuda Morea

Suma de fochs, XXXX

[f. 11v]:

Anthoni Johan Vilella
 Benet Castellar
 Johan Crexans, barber
 March Pelós
 Johan Mijana
 Anthoni Jutglar
 Jaume Crexans, sastre
 Anthoni Soler, corbater
 Gabriel Colomé, fuster
 Coma, bracer
 Coma, menor, ferrer
 Pere Argelagués
 Johan Vilar, portadorer
 Jaume Bullons, perayre
 Johan Perers, ferrer
 En Romeu, perayre
 Ffrancesch Torruella, texidor
 Anthoni Foradada
 Ffrancesch Colomers, bracer
 Anthoni Coma, ferrer
 Na Tuxent, viuda
 Johan Carbesí

Suma de fochs, XXXXVIII

Johan Rebullosa
 Johan Monegal
 Johan Fàbrega, ferrer
 Soler, porter
 Berthomeu Isanta
 Mestre Johan de Bruxelles
 N'Andreu Ginebrosa
 Ponç Arnau
 Benet Torruella
 Johan Sereols
 Johan Vilar, maior
 Benet Morera²⁰
 Ffrancesch Sent Ponç
 La viuda Baltiesara²¹
 Benet Sala, menor
 Johan Peçquer
 Anthoni Ginestar
 Pere Merola
 Anthoni Olm
 Anthoni Blanch
 Johan Cerola, perayre
 Ffrancesch Bollons

[f. 12r]:

Anthoni Camp
 Pere Sturrer
 Ffrancesch Garró
 Jaume Alinyà
 Ponç Mulner
 Anthoni, carnicer del moltó
 Gabriel de Lobera
 Johan Torrentaller
 March Bagà
 Ffrancesch Crexans, texidor
 Ffont, texidor
 Benet Miraçó
 Johan Vila, çabater

Pere Puig, parayre²²
 Gabriel Cervera
 En Lordella
 Benet Graÿt
 Pere Mitgana
 Bernadí Almosella
 Pere Fox
 Agostí Mex
 Johan Bosch, bracer
 Jaume Riu, texidor
 Menaut, forner
 Johan Serra, texidor
 Ffrancí Torruella

Fferrés
 Pere Guimerà
 Damià Roig
 Johan Fontestar, texidor
 En Castellbò, texidor
 Johan Codina
 Gabriel Blanch
 Gabriel Çaylla
 Pere Pelicer
 Johan de Nera²³
 Gaspar Piquer

Johan Sobirats
 Johana, viuda
 Berthomeu Llor
 Lo Chrispià Nonell
 Na Fexes, viuda
 Johan Foradada
 Andreu Bonafè, texidor
 Pere Comes, perayre
 Johan Puytdeponç
 Johan Triylla, perayre
 Climenç Coll

Suma de fochs, XXXXVIII

[f. 12v.]:

Gabriel Vilar, maior
 Johan Galceran
 Gabriel Cantons
 Pere Vidal, ferrer
 Santa Creu
 Gaspar Roig
 Phelip Altaylló
 Benet Morros
 Miquel Verger
 Johan Campabadal
 Pere Rabaça
 Berthomeu Bosch
 Miquel Comagincosa
 Pere Mulner
 Los pubills d'En Castelló
 Johan Mex
 Matheu Noguer
 Pere Puytmitgà
 Jaume Gilabert
 Pere Fàbregues

Anthoni Soler, perayre
 Salvador Ginebrosa
 Noguer, fuster
 Johan Comes, perayre
 Jaume Volart
 Johan Fonollet
 Johan Pallerès, traginer
 Jaume Torrents
 Johan Rossell
 Pere Purredon
 Jaume Vila, sastre
 Johan Castellar
 Anthoni Soler, fuster
 Pere Codina, tirater
 En Vila, pentiner
 Ffrancesch Bonpàs
 Pere Taús
 Na Torrentallera, viuda
 Johan de Menill, pentiner

Suma de fochs, XXXVIII°

Suma universall dels fochs de dita vila de Solsona, en la part duquall, sumats en les presedents quatre sumes²⁴ sent setanta²⁵ hu, los qualls reduhits al terç e comptant dites parts, són [?] de pagua cent y quatorze, CXIII.

[f. 13r.]:

[*Hortonedà*]

Ortoneda

Pere Oliva, batle de Orthoneda, denuncia los masos sotsscrits:

Primo, a si matex

En Balestar

En Miró

En Codina, àlias, Broquó

En Blanch

Suma dels dits fochs d'Ortoneda, cinch, V.

[*Castell de Lladurs*]

Ladurç:

Olzina

Trilla

Cirera d'Avall

Olm

Cirera d'Amunt

Cincha

Ffàbrega

Riart

Rotgers

Lach

Lera

Puyt Sech

Mex

Suma de fochs dell dit castell, tretze, XIII.

[*Castell de Llobera*]

Lobera:

Quadres

Lort

Soler

Vilamoror

Guerres

Bonanat

La Sala

Millet

Duàrria

Sent Girvès

Soler Desposada

Ffonollet

Montraveta

Lo Prat

La Torre

La Molgosa

Bacons

Spelta

La Serra

Box

La Vila

Molgosa qui està en lo castell

Casa Lavall

Suma de fochs del dit castell, vint-y-tres, XXIII.

[f. 13v.]:

[Castell de Joval]

Joval:

Primo, Colilles	Vilafrancha
Lo Soler de Jerovachs	Uguet Vilafrancha
Sereols Dessús	Pere de Joval, per l'anyada passada
Bajona	Torre de Cardoner

En lo dit castell ha III vassalls de sglésia, ço és, Sent Just, Sereols Deiús, Sent Ponç, vassalls del sagristà de Ripoll, paguen XXVe.

Suma de fochs, set, VII.

[Castellvell de Solsona]²⁶

Castellveyll de Solsona:

Primo, Torregaça	Torre de Flot
Colomés	Pla de Godayll
Lo mas de la Creu	Vila de Bages
Canal	Corderoure
Viladot	Comes
Rotés	En Rebollosa per se matex

Suma de fochs, dotze, XII.

[Vilanova de Plan de Sarri]

Vilanoves de Plan de Sarri, II, Demunt e Deiús. Són vassalls de Sent Andreu del plebà de Clerà, paguen XVIe.

[f. 14, en blanc; f. 15r.]:

[La Coma i la Pedra] [1502, octubre, 17]

Jhesús.

A de [sic] XVII d'octubre 1502 aní fogueyar los fochs de la Coma e de la Pedra, jo, Joan Piquer, síndich. Foch pres de jurament En Pere Sobirà, quònsoll, per lo sotblatle [sic] En Pere Quasall, que denonsiare quants fochs avia la Coma e la Pedra.

[La Coma]

La Coma:

Primo, En Pons Beringuer	Item, En Sobirà
--------------------------	-----------------

Item, En Coma
 Item, N'Asgalés
 Item, En Joan Casall
 Item, mestre Joan Fuster
 Item, En Simon
 Item, En Pere Casall
 Item, En Maler
 Item, En Jovall
 Item, N'Aragó

Item, En Bernadich
 Item, En Bresqua
 Item, En Riu
 Item, En Muntada
 Item, En Pasqüech
 Item, En Sencristòvoll
 Item, En Maler
 Item, En Noguers
 Item, N'Iverns

[*La Pedra*]

La Pedra:

Item, En Vilada
 Item, En Bertran
 Item, En Bela
 Item, En Jou
 Item, En Puyt Rodonell
 Item, N'Argalaguer

Item, lo Quastell
 Item, En Plana
 Item, N'Ínsoles
 Item, N'Ínsoles
 Item, En Noguer

Sumen, tots, XXXI fochs.

[*f. 15v.*]:

[*Castell de Castelltort*] [1502, octubre, 18]

A XVIII d'octubre 1502 aní a Quastelltort per fogueyà los fochs de Quastelltort. Fonch pres de jurament En Benet de Sen Sebrìà, que denunsiarie tots los fochs serien en dit quastell per lo sorbatle En Costa:

Primo, En Guatueres
 Item, En Reyt
 Item, En Quasaltra²⁷
 Item, En Ribes
 Item, En Vilasaló
 Item, En Blanch
 Item, En Cots Desà
 Item, En Cots Delà
 Item, lo Quastell

Item, En Costa
 Item, En Guisés
 Item, En Gix
 Item, En Guiserons
 Item, En Benet de Sen Sebrìà
 Item, En Joan de Coromines
 Item, en Masanés
 Item, en Puyolls

Suma de fochs del dit castell dehaset, XVII.

Item, En Sen Faliu és del rector de Quastelltort. Pague XVI.

[*La Corriu*] [1502, octubre, 19]

A XVIII d'octubre 1502 fonch pres de jurament En Sen Climens de la Coriu hòmens del daguà²⁸ quans fochs eren:

Primo, En Sen Climens	Item, En Muntada
Item, En Marginedes	Item, En Sera
Item, En Parayre	Item, En Sentaulària
Item, En Rafart	Item, Antygues. Paguen XVI.
Item, En Sans	

[*Homes del prior de Sant Llorenç, prop de Sant Llorenç de Morunys*] [1502, octubre, 20]

A XX d'octubre 1502 fonch pres de jurament En Riu de la Ribera quants fochs són hòmens del S. Prihó de Sent Lorens:

Primo, En Coromines Sobirà	Item, En Nogueres
Item, En Riu	Item, En Setandreu
Item, En Moneguall	Item, En Bafarull. Paguen XVI.

[f. 16r.]:

[*Castell de Sisquer*] [1502, octubre, 21]

Jhesús.

A XXI d'octubre 1502 aní all quastell de Sisquer. Foch pres de jurament En Vansell, quònsoll de dit quastell per lo sostbale En Sala quans fochs són, e dix los dejus enomenats:

Primo, En Vansell	Item, lo Puyt ²⁹
Item, la Pera	Item, En Cortyna de Muntqualp
Item, En Masanés	Item, En Magor
Item, En Sala de Vals	Item, En Fontanela
Item, En Guat Vilaró	Item, En Deumer
Item, En Riu de Vals	Item, En Duran
Item, En Sent Marty	Item, En Sala
Item, En Vilapatsy	Item, lo Quapla de Sisquer
Item, En Perera de Sent Romà	Item, En Sisquer

[*Llinars de l'Aiguadora*]

Los de Lynàs:

Primo, En Grau	Item, En Quabra
Item, En Munell	Item, En Gilavert
Item, En ³⁰ Ros	Item, En Vilar
Item, En Sollsona	

[*Catllarill o Catllari*]

Catlariyll:

Primo, En Quanall de Quatlaryll   Item, En Valieles del Bosch

Sumen los fochs del dit castell de Sisquer, del mas Moncalp e Cayllerill vint-y-set, XXVII.

[*El Racó de Mosoll*] [1502, octubre, 21]

Los fochs de Mosoy qui són homes de l'abat de Sent Serni³¹. Fonch pres de jurament³² En Puyoll de Mosoyll, a XXI d'octubre 1502, quans fochs són:

Primo, En Minguell

Item, En Vila

Item, En Mosoy

Item, En Puyoll. Paguen XVI.

[f. 16v.]:

[*Cambrils, Perles³³ i Alinyà*]

Canbrills, Perles e Alinyà, XXIII.

[f. 17r.]:

[*Vila de Sant Llorenç de Morunys*] [1502, octubre, 22]

Jhesús.

A XXII d'octubre 1502 foren presos de jurament per lo batle En Pere Rovira los quònsolls de la vila de Sent Lorens, so és, N'Agosty Rovira e Hen Joan Sari, que bé e leallment denunsiarien los fochs d'u en hu:

Primo, En Duran Sartre

Item, Grabiell Grau, farer

Item, En Pere Vila

Item, Pere Farer, qui està a quasa

Item, Pejoan Sera

d'En Pere Guame Ros, quòndam

Item, En Pere Rovira

Item, En Jalme Beringuer, sartre

Item, N'Antoni Vilasaló

Item, Francesch Guatueres, sabater

Item, Jalme Beringuer, qui està

Item, N'Andreu Quanalls

a quasa d'En Joan Valieles,

Item, En Pere Valieles

quòndam

Item, N'Agosty Rovira

Item, Benet Riu, sabater

Item, Joan Riu, parayre

Item, N'Antoni Rovira

Item, N'Antoni Moneguall

Item, la víllua d'En Valieles

Item, En Jalme Moneguall

Item, mestre Arsis, barber

Item, En Francesch Erolls

Suma de fochs XXI

Item, N'Antoni Balaguer
 Item, En Guaspar Guatueres
 Item, En Jallme Sartre
 Item, En Bortomeu Bisbe
 Item, En Linàs, farer
 Item, En Salldoni Riu
 Item, En Pere Tarida, sastre
 Item, En Joan Masanés, parayre
 Item, mestre Verger
 Item, En Casanoves
 Item, En Joan Codina, sartre
 Item, En Bortomeu Grau
 Item, la víllua de Joan Moneguall

Suma de fochs, XXII

Item, En Guillem Ramon Moneguall
 Item, En Jalme Guatueres, villvo,
 qui no fa foch, que menge e dorm
 a quasa de sa mare
 Item, Giraut Bisbe, parayre,
 qui està a quasa d'En Pageres
 Item, Pejoan Riu
 Item, Bortomeu Symon, texidor
 Item, En Joan Simon
 Item, la víllua de Coguls
 Item, En Guilem Ramon Quases
 Item, la víllua d'En Peramon,
 qui aquapte per les portes

[f. 17^v]:

Item, N'Antoni Sala, menor
 Item, En Bortomeu Sala
 Item, En Joan Gibert, fuster
 Item, la víllua d'En Jalme Riu
 Item, Bonanat Riu
 Item, Joan Guatueres, texidor
 Item, En Joan Sari
 Item, En Joan Espellta
 Item, Joan Guatueres, magor de dies
 Item, Masià Guatueres
 Item, En Pere Clusa
 Item,³⁴ N'Antoni Fornell
 Item, Joan Guatueres, menor
 Item, En Joan Simon, texidor
 Item, En Joan Torabadela

Suma de fochs, XXVIII°

Item, En Pere Joan Doles
 Item, N'Antoni Horomir
 Item,³⁶ N'Esteve Codina
 Item, Antoni Pasqüech
 Item, N'Antoni Riu
 Item, En Grabiell Migana

Item, En Joan Piquer
 Item, En Ramon Pla, àlias Gualfí
 Item, En Joan Vilasaló
 Item, En Joan Codoges
 Item, En Joan Barber
 Item, En Benet Grau
 Item, N'Antoni Valieles
 Item, N'Antoni Sala, magor
 Item, En Pere Piquer
 Item, Pere Marsayat, àlias Rovira
 Item, En Francesch Pla
 Item, En Pere³⁵ Grau
 Item, En Joan Sartre
 Item, En Pere Sala

Item, En Gragori Grau
 Item, En Francesch Lohys
 Item, En Francesch Gili
 Item, En Bonanat Còdoll
 Item, Na Puyt, víllua

Suma de fochs, XI

Suma universall de fochs, sumats en les precedents quatre sumes, LXXXIII.

III

1561, maig, 29. Cardona.

Nombre de focs dels llocs dels sindicats de Cardona, Sant Llorenç de Morunys, Solsona, Calaf i Torà, la Conca d'Òdena i Vilamur.

Arxiu Històric de Cardona, fons de la Vila de Cardona, *Libre de receptoria de la terra regit per mi, Ffrancesch Farran, apotecari, en los anys 1555, 1556, 1557, 1558, 1559, 1560, del que è rebut y desliurat en aquest [sic] sis anys*, ff. s.n.

El 29 de maig de 1561 es van reunir a la casa del Consell de la vila de Cardona els síndics «de tota lla tera dell ducat de Cardona y bescomtat de Vil·lamur, y Conqua d'Òdena, sto és, per la oniversitat de Cardona y castells y lochs de son sindichat, Joan Rovira; y per lo onorable En Pere Torantaller, síndich de lla vil·la de Sollsona y de sos castells; y lo honorable En Pere Sari, síndich de lla vil·la de Sent Lorens y sos castells; y lo onorable En Toni Albertí, síndich de lla vil·la de Cal·laff y sos castells; y lo onorable En Joan Gonser, síndich de lla vil·la de Torà y sos castells; y lo onorable En Joan Grau, síndich de lla vil·la de Vil·lamur y sos castells y lochs; y lo onorable En Pere Putx del castell de Madiona y sos castells y lochs». Els síndics, després d'haver-se posat de manifest que «la tera» era endeutada de censals més del que recaptava aleshores per a pagar-los, acordaren de fer una talla de sis-centes lliures, a raó de vuit sous per cada foc. La recaptació total d'aquesta talla es calculà que ascendiria a 604 lliures i 8 sous, partint de l'estimació que el nombre total de focs era de 1511. El detall d'aquest fogatge era el següent.

Compte dels fochs dell ducat de Cardona y bescomtat de Vil·lamur, y Conqua d'Òdena

Lo sindicat de Cardona:

Primo, Cardona, per CLXXXVI ffochs

Los Vaïnats, XXXXII fochs

Ffalls³⁷, XX ffochs

Castelltallat, XXII ffochs

Sória, XXIII ffochs

Ardèvoll, XXXX ffochs

Riner, XXXXVI ffochs

Torroella y Cuaner, XVII ffochs

[*Total*] CCCLXXXXVI ffochs

Sindicat de Sant Lorens:

Primo, la vil·la de Sant Lorens, LXXX ffochs

Castelltort, XX ffochs

Coma y Pedra, XXX ffochs

Sisquer, XXX ffochs

Perlles y Cambrills y Linyà, XXV ffochs

Castelló, XXXVI ffochs

Capolat, XXXI ffochs

Coreà, XI ffochs

[*Total*] CCLXIII ffochs

Lo sindicat de Sollsona:

Primo, Sollsona, CXXXIII ffochs

Castellvell, XIII ffochs

Jovall, VIII ffochs

Ladurs, XIII ffochs

Ortoneda, V ffochs

Lobera, XXVIII ffochs

[*Total*] CCIII ffochs

Cal·laff y sindicat de aquell, y Torà:

Primo, Cal·laff, LXXXVII ffochs

Miranbell, VIII ffochs

Torà, LXXVIII ffochs

L'Aguda, XI ffochs

Ffontanet, VII ffochs

Bisffret, VII ffochs

Calonja, VIII ffochs

Sol·ler d'En Pujallt, III ffochs

La Mollsoa, VII ffochs

Yvora, XXXVIII ffochs

Pujallt, XXXIII ffochs

Ffaran, XI ffochs

Taroga, XXVIII ffochs

Castellfollit, XX ffochs

Marsà, III ffochs

Monffalcó, X ffochs

[*Total*] CCCLI ffochs

Lo sindicat de lla Conqua de Òdena:

Primo, Sent Cantí de Madiona, LVIII ffochs
 Castellaul·lí, XVIII ffochs
 Claramont, LIII ffochs
 Monboy, III ffochs
 Òdena, XX ffochs
 Ffilloll, III ffochs
 [*Total*] CLV ffochs

Lo sindichat de Vil·lamur:

Primo, Vil·lamur, XXXVII ffocs
 Robió, III ffochs
 Legunes, VIII ffochs
 Torneffort, VIII ffochs
 Ffrexa, II ffochs
 Soriguera, III ffochs
 Jonyent, II ffochs
 La Poblla, XXXIII ffochs
 Sent Sallvador, XXXIII ffochs
 [*Total*] CXXXIII ffochs

IV

[1616]

Pobles, llocs i castells del govern de Cardona i el seu districte.

AHCS, Arxiu de la Ciutat de Solsona, núm. 88, doc. 177, *Ordinations per al bon govern de Cardona y son districte, fetas per la Exma. Dona Catharina Fernandes de Cardona* [sic], *Duquessa de Cardona y Sogorve, etc. Per la Ciutat de Solsona*, f. s.n.

Taula dels pobles, llocs y castells compresos en lo govern de Cardona y son districte.

Cardona. Ballies de Cardona:

Castelló, Torroella, Coner, Soria, Fals, Castelltallat, Riner, Ardèvol, Clariana, Correà, Sint, Capolat. En aquests llocs y ballies té sa Exa. tota jurisdicció civil y criminal, y estan compresos baix la ballia de Cardona.

Llocs de la ballia de Cardona ahont senyors inferiors tenen jurisdicció civil y sa Exa. té lo criminal:

Salo, Mayà, Claret de Cavallés, Camps, La Fonollosa, Matamargó, Su, Sangrà, Llanera, Sant Cerni, Torradenagó, las casas de las baronias de Solsona en Sant

Just y Ardèvol, Vilaceca de Riner, Anglarill de Ballarà, Llinya, Sant Feliu de Lluelles, Lo Pujol, Sorba, Gargallà, L'Ospital, Buyda-sachs, Borrelles, Vilanova de Santa Susanna.

Solsona. En la ciutat de Solsona té sa Exa. tota jurisdicció civil y criminal, acceptat una part de la ciutat que la té lo bisbe llimitada a sos vassalls, restant los forasters a jurisdicció de sa Exa. Ballias de Solsona:

Ortoneda, Joval, Castellbell, Llobera, Lladurs, Cambrils, Perles, Alinyar. En aquests llocs y ballias té sa Exa. tota jurisdicció civil y criminal, y estan compresos baix la ballia de Solsona.

Llocs de dita ballia ahont senyors inferiors tenen jurisdicció civil y sa Exa. lo criminal:

Montpolt, Frexa y Vilaprinyó, Odèn, Canalda, Ansias, Terrasola, Las Tàpias, Los Torrents, Clarà, Perecamps, Sant Climents, Miraver.

Sant Llorens. Ballias de Sant Llorens:

La Coma, La Pedra, Castelltort, Guixés, Montcalp, Sisquer, Llinàs, La Corriu. En aquestos llocs té sa Exa. tota jurisdicció.

Llocs y casas ahont senyors inferiors tenen jurisdicció civil y sa Exa. té lo criminal:

Les Nogueres, Lo Mussol, los Molins de Riu y Moal, Gat Villaró, Valielles del Bosch, Canals de Callarí, casa de Ramon, Corominas de Guixés, casa de Cadell de Guixés, Sorribes, casa d'En Perayre de Montcalp.

NOTES

1. *seq* fogu, *canc*; 2. *seq* Guillem Boldó, Bernat Vilar *canc*; 3. *seq* Altemís, germà menor de dies, *canc*; 4. *seq* dita vila, *canc*; 5. *seq* dos, *canc*; 6. *seq* XXVe *canc*; 7. *seq* jurat, *canc*.

8. Segons que figura a la col·lecta del maridatge de 1496, «En Vilassecha de Riner» era vassall de l'hospital d'En Llobera de Solsona. No figura en aquest fogatge, però sí al de 1497, en el qual d'indica que «En Vilasecha, En Vilançoga són franquales». En Vilançosa consta al nostre fogatge dins l'apartat del «Benifici de Sanct Pere del Castell», *infra*.

9. *seq* Gra, *canc*.

10. Torressassana és una masia del terme de Matamargó (actual municipi de Pinós de Solsonès), que té a la seva vora una església dedicada a Santa Maria. Una descripció de la casa i del seu molí a Cèsar A. TORRAS, *Pireneu català. Guia itinerari*, volum VIII, *Comarca del Cardener*, Barcelona 1922, pp. 106-107. El foc de *Johan Torresquassana* del nostre fogatge, al fogatge de 1497, publicat per Josep Iglésies, *Op. cit.*, vol. II, p. 213, figura dins «Sant Pere de Matamargó...», encara que anotat, transcrit o publicat, incorrectament, *Johan de Torresta Plana*.

11. A la col·lecta del maridatge de 1496 també es recull que aquests tres focs de Linya eren vassalls del prior de Sant Llorenç de Morunys, i que el duc de Cardona «pretenia no devían pagar» pel fet «que són de renilleta e guarda del seu castell de Cardona».

12. *seq* Olivard, *canc*.

13. A la col·lecta del maridatge de 1496 es fa esment dels «Masos del venerable obrer de Solsona... V masos del dit venerable obrer, scampats dins los límits del castell de Ardèvol, que és

del senyor duch, ço és, lo mas de Gangoellets, En Mas, En Curva e dos Boixos». Aquests masos no figuren al nostre fogatge, i al de 1497 només hi trobo a faltar els «dos Boixos».

14. *seq* ju, *canc*; 15. *seq* Guorichs; En Grenyó, qui està en dit mas, se'n va, *canc*, i *precedit per* no; 16. *seq* diu-se que buyden lo mas, *canc*; 17. *seq* En Ladó, *canc*; 18. *seq* Sols, *canc*.

19. A la col·lecta del maridatge de 1496 són recollits aquests mateixos tretze focs a «Gargallà, Sorba e Ffgols, prop la vila de Cardona, vassalls del venerable pabordre de Berga e Bergadà, del monastir de Ripoll». S'hi diu també: «los qualls lo Iltre. Duc de Cardona pretenia no devien pagar perquè són de renilleta e guarda del seu castell de Cardona».

20. *seq* En Ffórnolls, *canc*; 21. *seq* Ffrancesch Blanch, *canc*; 22. *seq* La viuda Trilla [*canc*] viu ab son fill capellà; 23. *seq* P. Comajuncosa, *canc*; 24. *seq* doscents y vint-y-quatre, *canc*; 25. *seq* quatre, *canc*.

26. A la col·lecta del maridatge de 1496 consta, entre les «masies escampades en diverses tèrmens dels castells e parròquies dels vehïnats de Solssona, vassaylls de la dita abadia» de Solsona, «lo mas de la Codina, prop Solsona, del terme del Castellveyll de Solssona qui és del dit duch» de Cardona. Aquest mas no consta al nostre fogatge, i tampoc al de 1497. També pertanyien al terme del Castellvell els masos Pallarès de Dalt i Pallarès de Baix, que no figuren al nostre fogatge. Segons la col·lecta del maridatge de 1496, aquests dos masos eren de senyoria de la confraria de la Mare de Déu dels Colls de Sant Llorenç de Morunys. En canvi, sí que figuren al fogatge de 1497, bé que amb grafia incorrecta («En Pallicer damunt, En Pallicer davall»).

27. *seq* Item, Paguanell. No y està negú. No y està negú, *canc*.

28. Fa referència al degà d'Escalles. A la col·lecta del maridatge de 1496 consten com a «vassaylls del venerable degà de Scales en la parròquia de la Corriu, prop Sent Lorenc» els que figuren al nostre fogatge, llevat de «Antygues». Ara bé, dins els «masos del venerable sagristà de Solsona» consten «dos vassaylls del dit sagristà, ço és, N'Antigues, vassayll del dit sagristà, e per hun altra mas rònech d'Antigues conrea qui és del degà de Scales, e d'En Vila de Perdigués del dit sagristà».

29. *seq* Item, Quarbonell à un mes se n'és anat a Salldes, *canc*; 30. *seq* Qua, *canc*.

31. A la col·lecta del maridatge de 1496 consten aquests mateixos quatre focs com a «vassaylls del reverend abat de Sent Serni de Tavèrnoles en lo Rachó de Mossoll, prop de Sent Lorenc de Marunys».

32. *seq* dit Joa, *canc*.

33. A la col·lecta del maridatge de 1496 consta, entre les «masies escampades en diverses tèrmens dels castells e parròquies dels vehïnats de Solssona, vassaylls de la dita abadia» de Solsona, «Coma, del castell de Perles qui és del duch de Cardona».

34. *seq* en, *canc*; 35. *seq* Joan, *canc*; 36. *seq* e, *canc*; 37. *seq* y Castelltallat, *canc*.